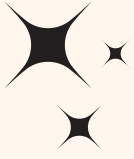

TEPEBAŞI
ŞEHİT ŞÜKRÜ ŞAHİN REHBERLİK
VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

GELİŞİMSEL BİBLİYOTERAPİ

ESKİŞEHİR
ŞUBAT 2024

İÇİNDEKİLER

BİBLİYOTERAPİ NEDİR?

BİBLİYOTERAPİ TÜRLERİ

AMAÇLARI

BİBLİYOTERAPİ İLE DÖNÜŞME AŞAMALAR

KİMLER GELİŞİMSEL BİBLİYOTERAPİ UYGULAYABİLİR?

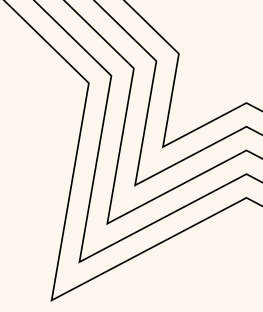
BİBLİYOTERAPİNİN UYGULAMA İLKELERİ

KİTABIN (MATERYALİN) SEÇİMİ

UYGULAMA AŞAMALARI

AVANTAJLARI VE SINIRLILIKLARI

KAYNAKÇA

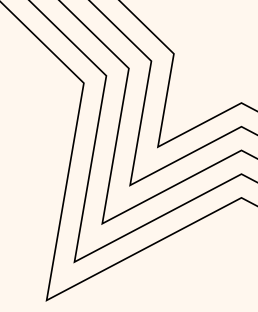
BİBLİYOTERAPİ NEDİR?

Bibliyoterapi, edebiyat aracılığıyla duygusal sağlığa doğru büyüme sürecidir (Davis,1992)

Yunan tarihçisi Siculus'a göre, II. Ramses'in yaptırdığı kütüphanenin girişinde "İnsan ruhunun iyileştiği yer" yazmaktadır (Bate ve Schuman,2016). Kitabın ve anlatının iyileştirici gücüne olan inanç çok eskilere dayanmaktadır. Anlatının ve kitapların psikolojik iyi oluş için kullanımı yeni değildir. Akıl hastalarına kitapların reçete edildiğini antik Yunan'da görürüz, efsanelerin/masalların yol gösterici ve ruhsal gelişimi destekleyici olarak kullanımı ise muhtemelen tespit edemeyeceğimiz kadar önceye dayanıyor. Dr. Benjamin Rush, Amerika'da 1812 gibi erken bir tarihte hastalarına roman okunmasını tavsiye eder (Davis, K., & Wilson, T. L. Y. ,1992).

Çoğumuz hikayelerle, masallar ve aile hikayeleri aracılığıyla çocukluk döneminde tanışırız. Romanlar, biyografiler ve tarih okudukça, sinema, tiyatro ve dizileri izledikçe hikayeler bizi içine çekmeye devam eder. Ve muhtemelen bu uzun süreli tanışıklıktan dolayı, hikayeler aynı zamanda iletişim kurmamızı sağlayan kritik araçlar olarak da hizmet eder. Kendimizi sosyal dünyada hikayemizle anlar/anlaşılır kılar, sosyal dünyayı da sıklıkla bir hikaye(anlatı)olarak görürüz. (Androutsopoulou, A. , 2001)

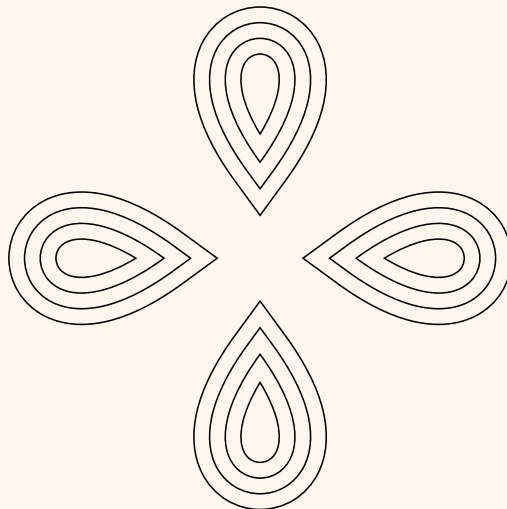
Hikayeler, çocukların da sorunlarla baş etmelerine ve zorlukların üstesinden gelmelerine yardımcı olmada önemli roller oynayabilir. Çocuklar kendileriyle hikaye karakterleri arasında bağlantı kurduğunda, bu bağlantıları diğer insanların da benzer sorunlarla karşılaştıklarını öğrenmek ve zorlukların üstesinden gelmede ilham almak için kullanabilirler.

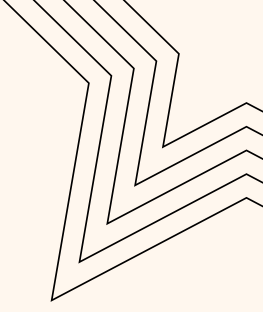

Hikayelerin daha çok çocukların yaşamlarında terapötik kullanımı olan bibliyoterapi, danışmanlar ve sağlık çalışanları, kütüphaneciler, eğitimciler ve aileler tarafından kullanılan bir yaklaşımdır. Bibliyoterapide hikayeler, çocuklar ve ilgili yetişkinler arasında çocukların kaygıları konusundaki tartışmaları desteklemek ve çocukların zihinsel sağlığı ve ahlaki gelişimi için anlamlı olan konuların incelenmesini teşvik etmek için kullanılır.

Hikayeler sıklıkla tedavi edici bir şekilde kullanılsa da, eğitimciler ve aileler bibliyoterapiden ve kitapların, şiirlerin, filmlerin ve diğer çocuk edebiyatı türlerinin tedavi amaçlı kullanımını daha kasıtlı ve başarılı kılmak için uygulanabilecek stratejilerden habersiz olabilir. Gelişimsel bibliyoterapi çocukların sosyal ve duygusal gelişimini destekleyen bir araç olarak eğitimcilere ve ailelere katkı sunar (Suvilehto, P., Kerry-Moran, K. J., & Aerila, J. A. ,2019).

Söz konusu katkıları sebebiyle, Kurumumuz Tepebaşı Rehberlik ve Araştırma Merkezi tarafından, uygulayıcılara yol göstermesi amacıyla Gelişimsel Bibliyoterapi Rehberi hazırlanmıştır.

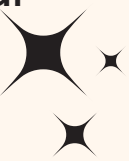

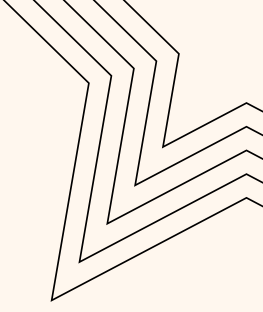
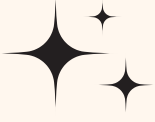
BİBLİYOTERAPİ TÜRLERİ

Alanyazına bakıldığında farklı yönleriyle ele alınan bibliyoterapi türlerine değinilmiştir. Bunların en yaygın kullanılanı klinik bibliyoterapi ve gelişimsel bibliyoterapi şeklindeki ikili sınıflamadır. Bunlar dışında bahsedilen bibliyoterapi türleri ise tam olarak bir diğerini içermeme ve ayrı bir sınıf olma konusunda yeterince kesin sınırlara sahip değil gibi gözükmemektedir.

Bunlar:

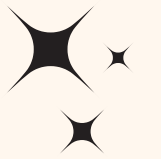
- **Yaratıcı bibliyoterapi (Creative Bibliotherapy);** Kitap ve metin seçiminde kurgusal olanı ele alan bibliyoterapi türüdür. Terapötik ihtiyaçlarla ilgili kurgu ve şiirlerin rehberli okunmasıdır (Riordan & Wilson, 1989)
- **Kendine yardım bibliyoterapisi (Self-help Bibliotherapy);** özellikle yetişkinlerde kişisel gelişim kitapları eşliğinde gerçekleştirilir
- **Resmi olmayan bibliyoterapi (Informal Bibliotherapy);** Daha çok okumak/okutmak amaçtır. Kütüphane kaynaklı kitaplar kullanılır. Fakat diğer uygulamalara göre yetersiz olduğu söylenebilir.
- **Rehabilitasyon bibliyoterapisi;** zor bir hastalıktan sonra hastaların iyileşme sürecinde durumu kabullenmeleri, adapte olmaları ve umutsuzluğa kapılmamaları için uygulanan bir yöntemdir.
- **Eğitici bibliyoterapi;** Ruhsal olarak tedavi ya da iyileşme amaçlı değil kişilik gelişimi için gerçekleştirilen uygulamalar (Fatih, BAL. 2018)

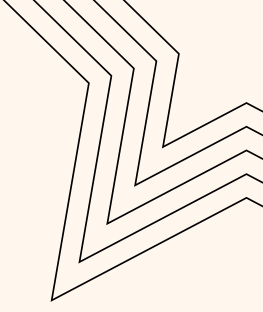

Bu türleri belirlemede hangi uzmanların hangi disiplin çerçevesinde bibliyoterapi uygulayacağı temel kriter olacaktır. Dolayısıyla örneğin aynı kitap/kurgu okunsa/anlatılsa da bir ruh sağlığı uzmanının, öğretmenin, kütüphanecinin, felsefi danışmanın yada p4c kolaylaştırıcısının kişiye/gruba eşlik etme yöntemi ve öncelikleri hedefler farklı olacak ve ortaya farklı pratikler çıkacaktır. Örneğin kitapla kurulan bağı güçlendirmek kütüphaneci için temel amaçken, öğretmen için müfredata destek olacak içerikleri kitapla kazandırmak, psikolojik danışman için ise özellikle risk grubundaki yada travmatik yaşantıları olan öğrencilerin psikososyal becerilerini desteklemek temel hedef olacaktır.

Elbette aynı disiplinden uzmanlar da, farklı kişilik gelişimleri, birikim ve deneyimleri sebebiyle, farklı uygulama pratikleri sergileyebilir. Dolayısıyla anlatıcı/rehberden bağımsız ve yalıtılmış bir bibliyoterapi uygulamasını var saymak çok mümkün gözükmemektedir.

Fakat en temel ayırım olarak bilinmesi gereken; Klinik bibliyoterapi, bir psikologun, danışmanın veya başka bir ruh sağlığı uzmanının muayenehanesinde/odasında gerçekleştirilen bir tedavi şekli yada tedaviye destek yöntemidir. Gelişimsel bibliyoterapi ise, öğrencilerini birbirlerine ve potansiyel veya gerçekleşmiş sorunlara karşı duyarlı hale getirmek isteyen öğretmenlerin sınıflarında yada bir kütüphanede gerçekleştirilebilir. **Bu çalışmada özellikle; uygulamak için üst düzey bir uzmanlıktan ziyade gelişim dönemlerine ve pedagojiye dair temel farkındalıklar gerektiren gelişimsel bibliyoterapiye ve onun çocuklar için uygulamalarına değinilecektir.**

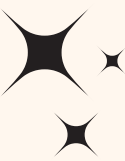
KLİNİK BIBLİYOTERAPİ

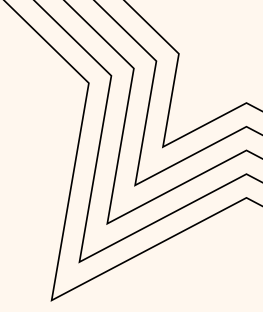
Bibliyoterapi tıbbi tedaviye ek olarak, sosyal beceriler ve başa çıkma mekanizmalarını geliştirmede kendi kendine yardımın kullanımı olarak görülüyor. Çocuklarda ve yetişkinlerde ruhsal bozuklukların yaygınlığına rağmen pek çok kişi ruhsal sorunları için yardım aramamayı tercih ediyor. Sorunları anlama veya çözmeye yazılı materyallerin rehberli okunmasının kullanılması ruh sağlığı uzmanları tarafından geleneksel tedavi yöntemlerine alternatif olarak görülüyor.

Anksiyete, duygudurum bozuklukları, madde kullanımı gibi durumlarda tıbbi tedaviyle birlikte veya tıbbi tedavi yerine kitaplar veya kurgu kitapların okunmasıyla çocukların duygusal ve gelişimsel sıkıntılarla başa çıkmalarına yardımcı olunduğu görülüyor (Prater vd., 2006).

Okuyucuların MRI (manyetik rezonans görüntüleme) taramalarına dayalı olarak roman okumanın yararlarını aktaran tıbbi bir araştırma mevcuttur (Canty, N., 2017).

Shrodes (1950) BDT'ye dayalı gelişimsel ve didaktik bibliyoterapi kullanarak 138 öğrenciyle kısa bir okuma kursu gerçekleştirir. Grup okumasının yanı sıra yansıtıcı yazma ve tartışma etkinlikleri de kullanılır. Okuma kursunun/müdahalesinin etkisi analiz edilir. Müdahale, öğrencilerde olumlu alışkanlık oluşumu ve tutum değişikliği sağlamada başarılı bulunmuştur (Sharma, D., 2023).

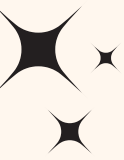

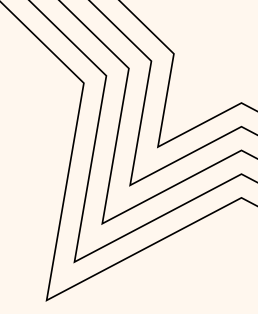
Bibliyoterapi çocuklara ve gençlere (3-18 yaş arası) travma yaşadıkdan sonra iyileşme ve etkili başa çıkma becerilerini geliştirme konusunda da yardımcı olabilir. Edebiyatın kullanılması ve bir kitapta yer alan karakterler ve problemler yoluyla nasıl daha 'etkili yaşanacağı'nın belirlenmesi, çocukların ve gençlerin kendi yaşamlarıyla ilgili temalar ve deneyimler hakkındaki içgörü ve anlayışlarını artırmalarını sağlar. Bibliyoterapi, tartışma, sanatın terapötik kullanımı, dramatizasyon, kuklacılık ve yaratıcı yazma gibi çeşitli tekniklerin kullanımıyla güçlendirilir (De Vries, D., Brennan, Z., Lankin, M., Morse, R., Rix, B., & Beck, T. , 2017).

Yine bir başka araştırmada; çocuklarda içselleştirme (kaygı, korku ve depresyon gibi duygudurum bozuklukları) ve dışsallaştırma davranışlarının (saldırganlık, dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu, davranış bozuklukları ve karşıt olma-karşı gelme bozukluğu) önlenmesi ve tedavisi için düşük maliyetli, yaygınlaştırılması kolay bir müdahale olarak yaratıcı bibliyoterapinin potansiyeli ele alınarak çocuklarda olumlu sosyal davranışları güçlendirdiğine değinilmektedir (Montgomery, P., & Maunders, K. ,2015).

Kitapların ilaç tedavisi veya yoğun tedavilere kıyasla daha bulunabilir oluşu ve etkililiği, diğer tedavi türleri ile kombine edilmesini desteklemektedir (Ackerson ve diğerleri, 1998 ; Foss, E.,2010).

Çeşitli faydalar açıklansa da edebiyatın tedavi edici kullanımlarının etkinliğini açıklığa kavuşturmak ve ölçmek için daha fazla çalışmaya ihtiyaç vardır (Mcardle, S. & Byrt, R. ,2001). Bu çalışmalarda bibliyoterapi uygulama içerik ve kriterlerinin ne olduğu ne olmadığı netleştirilmesi ölçmenin güvenilirliğini de artıracaktır.

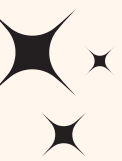
GELİŞİMSEL BİBLİYOTERAPİ

Kitabın geliştirici ve güçlendirici etkisini kullanırken bireyin gelişim dönemlerini ve o dönemlere dair gelişim görevlerini dikkate almayı temel alır.

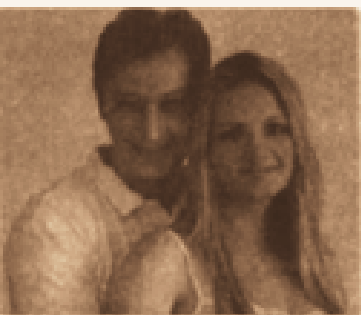

Kişinin hem yaşına bağlı gelişim dönemi hem de kişisel hazırbulunuşluğu, deneyim ve tecrübeleri bibliyoterapi uygulamalarında dikkate alınmalıdır.

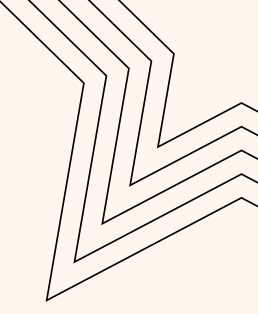
Özellikle kitap/materyal seçiminde, bu çalışmada belirtilecek, genel geçer dikkat edilmesi gerekenlerin yanında gelişim dönemi özellikleri de bilinmeli ve önemsenmelidir.

Gelişim dönemleri ve getirdikleri görevler konusunda Havighurst yaygın olarak kabul edilen bir içerik sunmuştur :

Gelişim Görevleri (Havighurst)

	<p>Bebeklik ve İlk Çocukluk (0 - 6 yaş)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Solunum sisteminin ve nabzın düzene girmesi • Katı yiyecekleri yemenin öğrenilmesi • Boşaltım sisteminin kontrol edilebilmesi • Yürümenin öğrenilmesi • Konuşmanın öğrenilmesi • El / göz koordinasyonunun başlaması • Özbakım becerilerinin (kendi kendine yemek yiyebilme, üstünü giyinebilme gibi) kazanılması • Cinsiyet farklılıklarının öğrenilmesi • Cinsel gösterişsizliğin (cinsiyetini teşhir etmemenin) öğrenilmesi • Okumaya hazır hale gelme • Doğru / yanlışın ayırt edilmeye başlanması • Vicdan gelişiminin başlaması • Çevreyle yakın ilişkilerin kurulmaya başlanması
	<p>Son Çocukluk (7 - 11 yaş)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Cinsiyete uygun davranışları (cinsiyet rollerini-uygun erkeksi veya kadınsı sosyal rolü) öğrenme Okuma / yazma / dört işlem gibi temel becerileri kazanma • Değer ve vicdan anlayışı geliştirme • Kişisel bağımsızlığa ulaşma • Yaşlılarıyla geçinmenin başlanması • Sosyal grup ve kurumlara karşı tutum geliştirme
	<p>Ergenlik (12 - 18 yaş)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Toplumsal sorumluluk alma isteği duyma • Erkeksi veya kadınsı sosyal role tam olarak erişme • Bedenini kabul ederek etkili şekilde kullanma • Ahlak sistemi, ideolojiler, kendine has değerler sistemi kazanma • Mesleğini seçme • Cinsel olgunluğa erişme • Duygusal bağımsızlığı kazanma • Evlilik ve aile hayatına hazırlanma
	<p>Genç Yetişkinlik (19 - 29 yaş)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Eş seçimi yapma ve evli şekilde yaşamayı öğrenme • Vatandaşlık görevlerini yerine getirme İşe girme ve kariyerinde ilerleme • Çocuk yetiştirme • Topluma uyumlu bir sosyal gruba katılma
	<p>Orta Yetişkinlik (30 - 59 yaş)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Yeni kuşaklara rehberlik etme • Fizyolojik değişiklikleri kabullenme • Bazı hobiler edinmeye başlama Kendini eşiyile ilişkilendirme
	<p>İleri Yetişkinlik - Yaşlılık (60 ve üzeri)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Yaşlılığın getirdiği azalan bilişsel ve fizyolojik güce uyum sağlama • Emekliliğin getirdiği azalan gelire uyum sağlama • Eşinin ölümüne uyum sağlama

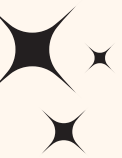

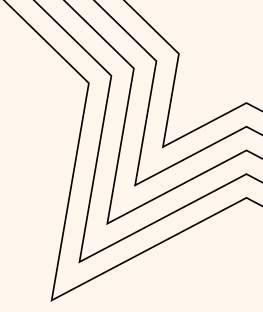
ÖNLEYİCİ OLARAK GELİŞİMSEL BİBLİYOTERAPİ

Klinik bibliyoterapi çocukların ciddi duygusal sorunlarla baş etmelerine yardımcı olmayı amaçlarken gelişimsel bibliyoterapinin amacı çocuğun hayatındaki sorunları ortaya çıkmadan önce anlamalarına yardımcı olmaktır (Abdullah, 2002)

Bibliyoterapinin birçok amacı önleyicidir:

- *Yaşadıkları veya gelecekte yaşayabilecekleri sorunlar hakkında çocuklara gerçek bilgiler vermek.
- *Benzer zorluklar yaşayan başkaları hakkında okuyarak, kendi durumu ve sorunları hakkında yeni bir anlayış kazandırmak,
- *Kitabın okunması ile ve bu çerçevede açığa çıkacak tartışmalarla öğrencilerin kendini ifade ve başkalarını dinleme becerilerini geliştirmek,
- *Okuyucularda yeni değerler ve tutumlar geliştirmek, yeni bir bakış açısı kazandırabilecek terapötik çözümlere ulaşmasını sağlamak,
- *Zihinsel ruhsal zorluklardan etkilenen çocuklarda izolasyon duygularını azaltmak. Onlarla aynı hissedilen başkalarının da olduğunu göstermek (Pardek, 1994).
- *Bibliyoterapi problem çözmeyi öğretmede başarıyla kullanılmaktadır (Forgan, 2002).

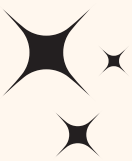
ZENGİNLEŐTİRİCİ OLARAK GELİŞİMSEL BİBLİYOTERAPİ

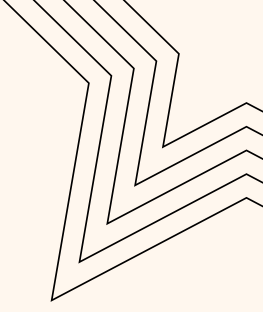
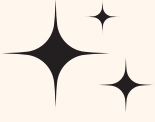
Diğerlerinin sorunları hakkında okuma okuyucuya benliğin daha kapsamlı bir anlayıŐını sunar. Bibliyoterapi çocukları kendilerini ifade etmeye teşvik eder, zorluklar yaŐıyor ve eğer saklanıyorlarsa sorunlar hakkında nasıl hissettiklerini daha sonra tartıŐmalarına izin verebilir (Gladding & Gladding, 1991; Prater ve diğerleri, 2006).

DüŐünceleri tanımlamak ve çocuğun aklına gelmemiŐ olabilecek problem çözmeye becerilerini sunabilir (Briggs ve Perhsson, 2008; Prater ve ark, 2006)

İyi bir okuma deneyimi yaşayan okuyucular kitapları daha çöok takdir eder ve sıklıkla tekrar okumaya dönerler (Gladding & Gladding, 1991; Orton, 1997). Okumanın izolasyon duygularını azalttığı gösterilmiŐtir (Briggs ve Perhsson, 2008). Bibliyoterapiyi teşvik etmek için danışmanlar, öğretmenler, okul ve kütüphaneler arasında bir ortam oluŐturulduđu, **ortak kitap listelerinin belirlendiği** görölmektedir. (Literacy Today, 2007).

Kitapla buluşması hem ekonomik hem sosyo kültürel olarak mümkün olmayan yada öncelikleri arasında kitap yer almayan çöok sayıda yetişkin ve onların çocukları için okul ve **kütüphanelerdeki kitapla buluşma imkanının değer** açıktır. Özellikle bu buluşmalar nitelikli materyaller ile ve anlatıyı hem ustaca sunmakta hem de ondan terapötik olarak fayda sağlamakta yetkin uzmanlar tarafından gerçekteŐtirilirse beklenen etki ve kazanımlar artacaktır.

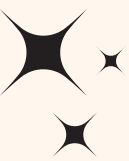

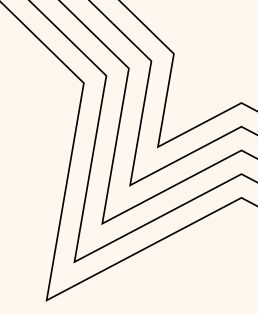

Alay ve zorbalıkla ilgili kurgusal bir hikayeye maruz kalan çocuklar, genellikle bu yıkıcı deneyime ilişkin kendi kurgusal olmayan anlatılarını paylaştıkları ve ülke çapındaki okullarda meydana gelen alay ve zorbalıkla başa çıkmak için başarılı başa çıkma stratejileri geliştirmeye başladıkları bir örnek mevcuttur (Gregory, K. E., & Vessey, J. A. ,2004)

İlkokul, ortaokul ve lise sınıflarında bibliyoterapi, çocuklarda ve genç yetişkinlerde sağlıklı sosyal ve duygusal büyümeyi teşvik etmek, iç görüyü geliştirmek, benliği daha derinlemesine anlamak, kişisel sorunlara çözüm bulmak, yaşam becerilerini geliştirmek veya kişisel gelişimi geliştirmek için kullanılır (McCulliss, D., & Chamberlain, D. ,2013).

Belirli bir karakter veya sorunla özdeşleşebilirler yada karakterin kargaşa, kayıp veya krizden sağ çıkma yeteneğini **güvenli bir mesafeden** keşfedebilir ve bunlar üzerinde düşünebilirler. Sınıfta öğrenciler "ortak okuma deneyimi aracılığıyla diğerleriyle bir bağ" hissedebilirler. Kendilerine okunanlara veya okuduklarına dayalı tartışma yoluyla, öğrenciler bilgiyi daha güçlü ilişkiler kurmak için kullanabilirler. Diğer insanların da aynı duyguları ifade ettiğini duyabildiğinde çocukların yalnızlık duyguları azalır. (Chatton, 1988)

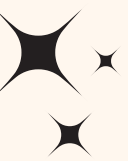

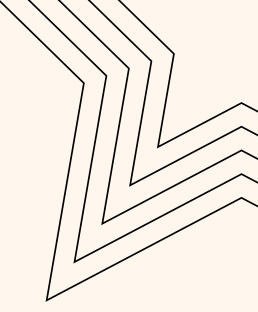
YETİŞKİNLERLE BİBLİYOTERAPİ

Yetişkin gruplarıyla bibliyoterapi çalışmaları da yapılmaktadır alanyazındaki örnekleri incelemek faydalı olacaktır (Çakmak, 2021; Akçakaya,2021; vd.)

Kendi kendine yardım bibliyoterapisi, terapötik amaçlar için sıklıkla kurgusal olmayan kişisel gelişim kitaplarını kullanır. Pandemide kapanma gibi izolasyonun arttığı dönemlerde kendi kendine yardımın faydası daha çok görülse de izolasyonu örtük olarak destekleyen ve onu kırma şansı vermeyen yönü de dikkate değerdir.

Grupla yetişkin bibliyoterapisi bu sınırlılığı aşmak için iyi bir alternatif gibi gözükmemektedir.

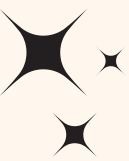

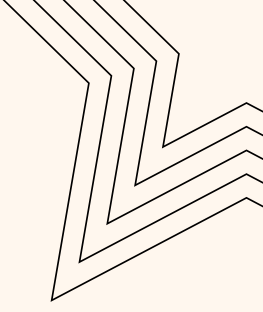

ÇOCUKLARLA BİBLİYOTERAPİ

Çocuk ve ergenlerin okuma tercihleri bir dizi öngörülebilir aşamadan geçer.

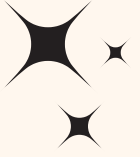
- 2 veya 3 yaşlarından 6 veya 7 yaşlarına kadar çocuklar, tanıdık olaylarla ilgili hikayelerin kendilerine okunmasından hoşlanırlar.
- 10-11 yaşlarına kadar fantastik hikayelere olan ilgi giderek artıyor.
- Ergenler de çeşitli okuma aşamalarından geçerler. Erken ergenlik dönemi (12-15 yaş) hayvan hikayeleri, macera hikayeleri, gizem hikayeleri, doğaüstü hikayeler, spor hikayeleri..... ile ilgilenme eğilimindedir.
- Daha sonra (15-18 yaş), okuma tercihler savaş hikayeleri, aşk hikayeleri ve ergenlik hayatı hikayeleri gibi konulara doğru değişiyor.
- Belki de olgunluğun hızla yaklaştığının farkına varılmasının tetiklediği geç ergenlik dönemindeki (18-21) okuma ilgileri, kişisel değerler, sosyal önem, garip ve sıradışı insan deneyimleri ve geçiş dönemiyle ilgilenen hikaye türlerine odaklanma eğilimindedir (Prater ve arkadaşları ,2006)

Çocuklar söz konusu olduğunda 'bibliyoterapi' terimi daha çok kurgu okumayla ilişkilidir (Crompton, 1992; Foss, E. ,2010). Eğer bibliyoterapi çocuklara yardımcı olmak, onların düşüncelerini ve soru sormalarını sağlamaksa, onların dünyalarını genişleten ve zenginleştiren edebiyatla tanıştırılması gerekir ki, krizlerle karşılaştıklarında hangi soruları soracaklarını ve hangi seçeneklere sahip olduklarını bilsinler(Davis,1992)

Öğrencileri 'daha iyi okumaya, daha zengin bir dile teşvik edecek ve tahmine dayalı akıl yürütmeyi destekleyecek iyi yazılara maruz bırakan' edebiyat temelli bir program ancak buna eşlik eden zengin deneyimleri, örneğin; ötekini fark etmek ve yardım etmek için saha ziyaretlerini, sanatsal üretimi de sınıfa dahil etmekle etkin olacaktır(Davis,1992)

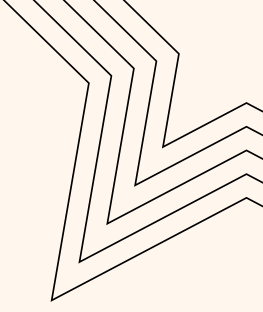
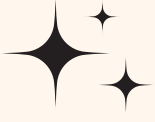

Tek başına bibliyoterapinin ne sınıfı ne de evi dönüştüremeyeceği ama dönüşüm için öğretmenler ve anne-babalar tarafından iyi bir basamak olarak kullanılabileceği söylenebilir.

Çocuklara yüksek sesle kitap okumak/anlatmak yalnızca yaratıcılık egzersizi ve iyi oluşa destek olmakla kalmaz, aynı zamanda dinleme becerilerinin gelişmesini de teşvik eder.

Bibliyoterapinin bir sınıf aracı olarak işe yaraması için öğretmenlerin, etkinliğin başarısını veya başarısızlığını etkileyecek iki bileşeni göz önünde bulundurması gerekir: zamanlama ve sorgulama stratejileri (Bernstein, 1977). Örneğin; boşanma ya da bir akrabanın ölümü gibi durumlarda, eğitimciler, literatürü ortaya çıkarmadan önce beklemeli ve çocuklara kendi yöntemleriyle bu zorluğun üstesinden gelmeleri için zaman vermelidir.

Okuma sırasında ve sonrasında soru sorma stratejileri yargılayıcı olmamalıdır ve hiçbir zaman hikayenin vaaz haline gelmesine izin vermemek gerekir (Bauer, 1991)

BİBLİYOTERAPİ AMAÇLARI

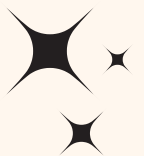
Bibliyoterapi, rahatsız edici sorunları açıklığa kavuşturmak ve duygusal açıdan sağlıklı öğrenci ve yetişkin olma motivasyonunu tetikleyecek alternatif yaşam becerileri sunmak amacıyla çocukların kafa karışıklığı ve dehşetine ulaşmanın bir yoludur (Davis,1992)

Bibliyoterapinin amaçları şunlardır:

- (a) Sorunlar hakkında bilgi sağlamak,
- (b) Sorunlara ilişkin içgörü sağlamak,
- (c) Sorunlar hakkında tartışmayı teşvik etmek,
- (d) Yeni değer ve tutumları iletmek,
- (e) Başkalarının da benzer sorunlarla uğraştığının farkındalığı ve
- (f) Sorunlara çözüm sunmak (Pardek,1994)

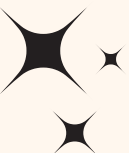
Sonraki yıllarda bibliyoterapinin öngörülen faydalarına;

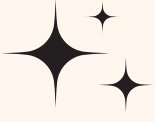
1. Sorunlara alternatif çözüm önerileri olduğunu öğrenmek,
2. Problem çözme becerilerinin gelişimi,
3. Olumlu benlik kavramının geliştirilmesi,
4. Duygusal veya zihinsel stresin giderilmesi,
5. Benlik imajının gerçekçi ve doğru olarak gelişimi,
6. İlgili alanlarının benliğin ötesinde gelişmesi,
7. İnsan davranışının daha iyi anlaşılmasının sağlanması da eklenmiştir (Maich & Kean, 2004, s. 9).

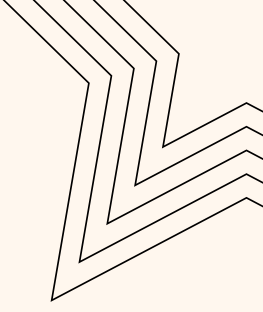

Bryant ve Roberts (1992)	<ul style="list-style-type: none">• Olumlu değişimleri ve kişisel gelişimi kolaylaştırmak.• Bilgi sağlamak.• Sorunun evrenselliğini anlamak.• Dürtülere ilişkin iç görüşü sağlamak.• Gerçekçi bir bakış açısı oluşturmak.• İletişim kapasitesini artırmak..• Olumlu bir bakış açısı oluşturmak.• Sonuç seçeneklerini artırmak.
Pardeck (1995)	<ul style="list-style-type: none">• Bilgi sağlamak.• İçgörü kazanmak.• Problemlere çözümler bulmak.• Problemler üzerinde tartışmayı teşvik etmek.• Yeni değer ve tutumları anlatmak.• Diğer insanların da benzer sorunlarla uğraştıklarına dair farkındalık oluşturmak.
Aiex (1993)	<ul style="list-style-type: none">• Kişiyeye bu tarz bir sorunla karşılaşan ilk kişi olmadığını göstermek.• Bir problemin birden fazla ve alternatif çözümleri olduğunu göstermek.• Problemin daha rahat ve özgürce tartışılabilmesine yardımcı olmak.• Problemi çözmek için yapıcı bir yol haritası geliştirmeye yardımcı olmak.• Benlik kavramını geliştirmek.• Duygusal ve zihinsel baskıdan rahatlama sağlamak.
	<ul style="list-style-type: none">• Kendi kendini dürüstçe değerlendirmesini teşvik etmek.• Kendi iç dünyası dışında ilgiler bulması için bir yol sağlamak.• İnsan davranışları ve motivasyonları ile ilgili anlayışı arttırmak.
Watson (1980)	<ul style="list-style-type: none">• Yapıcı ve olumlu düşünmeyi öğretmek.• Problemlerle ilgili serbest ifadeyi teşvik etmek.• Kişilerin kendi tutum ve davranışlarını analiz etmesini desteklemek.• Alternatif çözüm yollarını gözden geçirmek.• Danışanın problemine toplum ile çatışmayan çözüm yolları bulması konusunda cesaret vermek.• Danışanın kendi problemleri ile başkalarının problemleri arasındaki benzerlikleri görmesine imkan vermek (Akt. Pardeck, 1991).

BİBLİYOTERAPİ UYGULAMA İLKELERİ

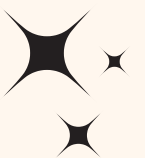

Pardeck ve Pardeck (1984, 1986) ve Rubin (1978), bibliyoterapinin temel ilkelerini Őu Şekilde özetlemektedir:

1. Yardım eden kişi aŐına olduğu okuma materyaini kullanmalıdır.
2. Yardım eden kişi okuma materyalinin uzunluğunun bilincinde olmalıdır. Konu dışı detaylara ve durumlara sahip karmaŐık olmamalıdır
3. Danışanın sorunu dikkate alınmalıdır; okuma materyalleri probleme uygulanabilir olmalı ancak problemle aynı olması gerekmez
4. Danışanın okuma yeteneği bilinmeli ve kullanılacak okuma materyallerinin seğimine rehberlik etmelidir. EĞer danışan okuyamıyorsa ya da okuma eksiklikleri varsa, yüksek sesle okumak/anlatmak ya da gorsel-iŐitsel materyaller kullanmak gerekli olabilir.
5. Danışanın duygusal ve kronolojik yaşı dikkate alınarak okuma materyallerinin karmaŐıklık dizeyi belirlenmeli
6. Danışan ile aynı duyguyu veya ruh halini ifade eden materyalleri okumak çoğu zaman iyi seğimlerdir. Müzik terapi tekniğinden kaynaklanan ve Şiir terapisinde yaygın olarak kullanılan bu prensibe "eŐilke" adı verilmektedir.
7. Okuma materyallerinin mevcut olmadığı durumlarda tedavide gorsel-iŐitsel materyaller dikkate alınmalıdır.

Bunlara gizliliğe dikkat edilmesini de ekleyebiliriz.

Okuyucuların/katılımcıların kimlik bilgileri, sorunları ve aktarımları gibi veriler uygulayıcıda kalmalı ve diğer kiŐilerle paylaŐılmamalıdır. Okuyucular hakkındaki bilgiler gizli tutulmalıdır.

BİBLİYOTERAPİ SÜRECİ

Bibliyoterapi ile dönüşümün aşağıdaki aşamalardan geçerek gerçekleştiği öngörülmektedir:

1-Özdeşleşme

Birey okuduğu karakterler üzerinden kendine uygun olan benzerlikleri ya da farklılıkları gözlemleyip bu karakterler ile yaşanan sorunlar ve kişilik özelliklerinin özdeşleştiğini düşünür. Kendini benzettiği karakterler üzerinden gözlemi aracılığıyla düşüncelerini ve davranışlarını da uygulamaya başlar.

2-Katarsis

Seçilen karakterlerin düşünce ve davranışlarının yanında duygularıyla da özdeşim kurulmaktadır. O ana kadar bastırılan ya da fark edilmeyen duygular katarsis esnasında ortaya çıkabilir. Duygunun dışavurumu gülme ve ağlama şeklinde ortaya çıkarak rahatlama sağlayabilmektedir

Bibliyoterapi Süreci

5. Yansıtma

Wilson ve Thornton (2007/2008) danışanın gelecek için farklı bir kimlik tasavvur edebileceği bu son aşamayı ekledi. Kişi bu aşamada kendisi ve sorun için daha bütüncül bir açıklama getirebildiğinden, problemin altında yatan anlam üzerine derinlemesine düşünür.

3-İçgörü

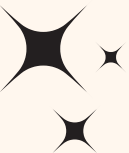
Oduğu ya da dinlediği hikayede özdeşim kurduğu karakterin düşünce, davranış ve deneyimleri üzerinden sorunu ele alışı ve sorununu çözme şekline bakarak özdeşim kurduğu karakteri rol model haline getirebilir ve özdeşim kurduğu karakter üzerinden içgörü kazanabilir

4-Bütünleşme

Yaşadıkları sorunları sadece kendilerinin yaşamadığını, sorunun kendisine özgü olmadığını başkalarının da yaşadığını anlar. Kendi çözüm yollarını aramaya başlarlar. Bu bir çeşit evrensellik yani yalnız olmadığı duygusu oluşturur.

forawski, C. M. (1997). A Role of Bibliotherapy in Teacher Education. ReadingHorizons, 37, 243-259

Wilson, S., & Thornton, S. (2008). "The Factor that Makes Us More Effective Teachers": Two Pre-Service Primary Teachers' Experience of Bibliotherapy. Mathematics Teaching and Development, 9, 21-35.

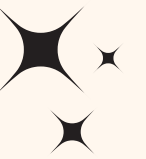

KİMLER BİBLİYOTERAPİ UYGULAYICISI OLABİLİR?

Hemen hemen herkes olabilse de; öğretmenler, çocuk kliniklerindeki hemşireler, kütüphaneciler ve yakın zamanlarda hikaye anlatıcısı (storyteller) olarak adlandırılan bu konuda eğitim alan kişilerin de bu kapsamda çalıştığı söylenebilir (En çok 150 yıl öncesi bibliyoterapi ismi verilerek formalleştirilen işleyişin en erken uygulayıcılarının masal anlatan büyükanneler yada şamanlar olduğunu söylemek çok da yanlış olmayacaktır. Ve oraya bakmadan, bugün yapılmaya/kapsamı netleştirilmeye çalışılan uygulamanın ve cevap verdiği temel insani gereksinimlerin tam olarak anlaşılması mümkün olmayacak gibi gözükmektedir.)

Aslında kimler gelişimsel bibliyoterapi uygulayabilir sorusunu, uygulayıcıların hangi niteliklere sahip olması gerekir şeklinde değiştirerek sormak daha işe yarar bir düşünme şekli olacaktır. Ancak bu şekilde diploma ve sertifikaları değil edinilmiş olması gereken gerçek nitelikleri belirtmiş olabileceğiz.

Katherine Paterson ise "Barışçıl Bir Dünyada Yaşamak" makalesinde okuyucunun sorumluluğunu geniş bir bakışla ele alarak farklı bir yaklaşım sunar. "Okuyucunun kitaba ne kattığı önemlidir ve okuyucular her zaman bir kitabın özgürlük içinde büyümelerine, adalete olan bağlılıklarını genişletmelerine ve doğayla ve diğer insanlarla birliklerini derinleştirmelerine yardımcı olmasına izin verip vermemeyi seçerler. Ne olacağını bilemeyiz. Başka birinin tepkisi de öyle olacaktır, ancak denemeye cesaret etmeliyiz. Sevdiğimiz şeyleri paylaşma riskini almalıyız, kendi vizyonumuzu şekillendirmedi en çok anlam ifade eden şeyleri paylaşmalıyız "(akt. Davis,1992)

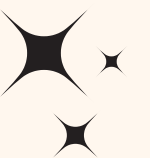

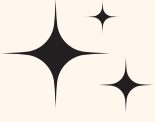

Bu aslında bir bakıma bibliyoterapi materyalini seçen uygulayıcının da bulunduğu noktayı özetleyen bir bakıştır. Şayet çalışma aşamaları ortaya konmuş ve etkinliği araştırılarak belirtilmiş bir kitabı/masalı/kurguyu seçmemiş isek (ki öyle olsa bile belirsizlik hala olacaktır) okuyucu/dinleyici grubun anlatıyı bizim tahmin ettiğimiz gibi karşılayıp karşılamayacağı her zaman belirsizdir.

Bu sebeple özellikle ilk uygulamalarda; grubu/kişiyi iyi tanımak, anlatıdaki zorlayıcı öğelere hazır olup olmadıklarını bilmek, yoğun duyguların açığa çıkabileceği kriz durumları için bir öngörü ve müdahale planına sahip olmak yada tam bir ilgisizlikle karşılaştığımızda materyal değiştirmeye hazır olmak gerekecektir. Bu sebeple (belki de her teknikteki gibi) materyalin uygunluğu kadar uygulayıcının uygunluğu da ve yetkinliği de istedik sonuçlara ulaşmada belirleyicidir.

Bibliyoterapi ile zenginleştirilmiş eğitim, ağrıyan kalpleri veya küçük, parçalanmış egoları onarır veya değişim ve kaybın uyandırdığı korkuları hafifletir veya yanlış anlamalar/zıtlıklar arasında köprüler kurar. Başarılı bir eğitim gerçekleşecekse ancak gerekli araçlara sahip öğretmenler ve bunları nasıl kullanacaklarını bilen bilgiler yardımcı olabilir. Bibliyoterapi, rahatsız edici sorunları açıklığa kavuşturmak ve duygusal açıdan sizin öğrenciniz olma motivasyonunu tetikleyeceğini umduğumuz alternatif yaşam becerileri sunmak amacıyla çocukların kafa karışıklığı veya dehşetine ulaşmanın bir yoludur ve öğretmenlerin öğrencilerini iyi tanımalarını, ihtiyaçlarını anlamalarını gerektirir(Davis,1992)

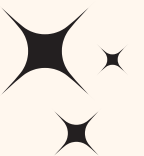
••

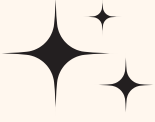
Eğitim daha disiplinlerarası hale geliyor ve artık öğretmenlerin artan sayıda profesyonelle işbirliği yapması ve rollerini paylaşması gerekiyor (Mackey ve McQueen, 1998).

Okul danışmanları da ğrencilerinin ihtiyaçlarını bilmek ve ne olduğuna karar vermek için benzersiz bir konumdadır ve bu işbirliğinde yer almalıdır.

Fakat yazarlar, kütüphaneciler, ruh sağlığı çalışanları ile yapılacak geniş kapsamlı interdisipliner çalışmalar etkinliği arttıracaktır.

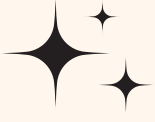
Uygulayıcı; bir ğretmen, kütüphaneci ya da sosyal hizmetler personeli olabilse de aşığıdaki özelliklere sahip olması gerektiği aktarılmaktadır (akt.İlter, B. ,2015):

BİBLİYOTERAPİ UYGULAYICISININ ÖZELLİKLERİ

- *Başarılı bir uygulama ve duygusal boşalımla baş edebilmek için eğitim almış olmalıdır (Yusuf ve Taharrem, 2008).
- Yoğun tartışma potansiyeline sahip olduğu ve güçlü duyguları artırdığı için bibliyoterapi uygulaması düşünmeden üstlenilmemelidir (Cook ve diğ., 2006).
 - Bibliyoterapi için gerekli bilgi ve beceriler elde edilse de yaklaşım tarzı öğrenilemez. Bu sebeple uygulayıcı; akli dengesi sağlam, etkin dinleme becerilerine ve çocuklarla çalışırken samimi bir ilgiye sahip olmalıdır (Cornett ve Cornett, 1980).
 - Hem bireysel hem küçük gruplarla seansları uygun şekilde planlayabilmelidir (Cornett ve Cornett, 1980).
 - Kitap seçiminde; katılımcıların gelişimsel durumları, okuma ilgi ve seviyelerini göz önünde bulundurmalıdır (Cook ve diğ., 2006)
 - Uygulayıcı, seçilen kitabı önceden mutlaka okumalı ve bibliyoterapinin sadece bir "hikaye zamanı" olmadığını, açılış tartışma ve kapanış aşamalarını içeren, plan gerektiren bir süreç olduğunu bilmelidir (Cook ve diğ., 2006).
 - Katılımcıların düşünme seviyelerine uygun sorular sorulmalı, soru ve cevaplardan sonraki sessizlik ve bekleme zamanları iyi kullanılmalıdır (Cornett ve Cornett, 1980).
 - Soruları teşvik için, olumlu pekiştirme ve yargısız soru tekniklerini iyi şekilde kullanılmalıdır (Cook ve diğ., 2006).
 - Eğer kitabı uygulayıcı okuyor ise; ses tonu, okuma hızı, yüz ifadeleri, uygun beden dili ve göz kontağına dikkat etmelidir (Heath ve diğ., 2005).
 - Kişisel özellikler olarak; her insanın biricikliğini kabul ederek toleranslı davranabilmeli, empati yeteneğine sahip, esnek, sorumluluk sahibi, organize olabilen, objektif, arkadaş canlısı, stresle baş etme kapasitesi olan ve duygusal olarak durağan, sağduyu sahibi ve okumaya karşı da hevesli olmalıdır (Cornett ve Cornett, 1980).

KİTABIN (MATERYALİN) SEÇİMİ

İyi edebiyat örnekleri incelendiğinde çeşitli türler görülür: biyografiler, tarihsel kurgu, hayvan hikayeleri, fantastik kurgu, çağdaş gerçekçi kurgu ve diğerleri. Bu kategoriler çok sayıda kullanım fırsatı sunar.

Öğrencilerin gerçekte olabilecek durumlarla kendilerini özdeşleştirebildikleri çağdaş gerçekçi kurgunun daha kolay kullanılabilmesini düşünen araştırmacılar (Davis, 1992) olmasına rağmen fantastik öğeler masallar/mitler de çocuğun içindeki kendini iyileştirme arketipini harekete geçirmek için dikkate alınmakta ve kullanılmaktadır.

Kitapların seçiminde göz önünde bulundurmaları gereken bazı ölçütler grubun yada kişinin:

- 1) Gelişim düzeyine,
- 2) İlgil düzeyine,
- 3) Okuma düzeyine,
- 4) Anlama ve algılama düzeyine
- 5) Amaca uygun olması şeklinde özetlenebilir.

Birçok araştırmacı, seçim için yönergeler ortaya koydu.

- Kitaplar kurgu olsun ya da olmasın doğru bilgiler içermelidir. Kitaplar okuyucuya boş umutlar vermemeli; gerçekçi bilgiler sunmalıdır.
- Çocuğun/grubun çıkarları ve gereksinimi dikkate alınarak sonuç ve karakterlerin uygunluğuna karar verilmesi önemlidir
- Kitap seçerken okuma becerisi kitabın biçimini belirlemede önemlidir. Bazı çocuklar büyük puntolu veya sesli kitapları tercih edebilirken, bu formlar belirli engeli olan çocuklar için gereklidir (Pardek, 2006).
- Yayın biçimi önemlidir. Özel gereksinimli çocuklara yönelik olarak Braille alfabesi, konuşan kitaplar (kasetler) gibi alternatif formlar da kullanılabilir (Fader & McNeil, 1968).
- Ayrıca kitap seçimi bireysel olarak değerlendirilmelidir; çocukluk çağı zihinsel sorunlarına ve her derde deva bir kitap yoktur (Briggs ve Perhsson, 2008).
- Kişisel gelişim kitapları, kabul edilen bir yaklaşım olan bilişsel davranışçı terapiye dayanma eğilimindedir. Basitçe düşünce ve davranışları değiştirme yöntemi olarak kullanılır (Redding vd., 2008).
- En önemli faktör çocuğun gelişim dönemi ve mevcut görevleri/sorun(lar)ıdır. Çocuğun küçük veya büyük bir uyum veya gelişim sorunu olabilir. Hemen hemen her soruna ilişkin kitaplar mevcut olmasına rağmen, kurguyu kullanırken kitabın çocuğa gerçekçi umut veren durumlar ve karakterler içermesi önemlidir.

- Seçim öncesinde uygulayıcının katılımcıların ilgilerini de bilmesi gerekir (Fader, D. N., & McNeil, E. B. ,1968).
- Hikayenin akışına odaklanan,okuyucuda heyecan ve coşku yaratan ilginç kelimeler, ifadeler ve cümleler içeren, temanın incelikli veya çok boyutlu anlatıldığı kitaplar/hikayeler seçilmelidir –Newbery Ödülü kazananlar böyle olduğu için tavsiye ediliyor– (Davis,1992) Yayınlanan tüm çocuk kitaplarının böyle olması ve bibliyoterapi için uygun olduğunun disiplinlerarası bir komisyon tarafından değerlendirildikten sonra yayınına izin verilmesi hem çocukların nitelikli eserlerle buluşması hem de uygulayıcıların daha verimli çalışması için yerinde olacaktır. Nitelikli olmayan ve kısmen riskli kitapların basımını mümkün kılıp onlar içinden çocuklar için ‘uygun’ olanları seçmeye çalışmak çok da etkili bir yöntem gibi gözükmemektedir.
- Kimlik oluşturma ve akran ilişkileri arasında sıkışan çocuk ve ergenler, geçmişle bir süreklilik sağlamaya ve geleceğe yön vermeye çalışırlar. Bu çatışmalarını aşmalarına destek olmak için; karakterlerin şüpheli kimlik statüsünden başarılı rollere geçişini gösteren kitaplara ihtiyaç olduğu düşünülmektedir (Berman, Weems ve Petkus, 2009)
- Bu ve diğer bazı sebeplerle kahramanın tam da böyle bir yolculuğunu iskelet yapısında mutlak olarak barındıran masalları modern kurgu metinlere nazaran daha tercih edilir bulan araştırmacılar da vardır. Masal terapisine bu çalışmanın sonunda yer verilmiştir.

Materyal seçiminde dikkat edilmesi gerekenler aşağıdaki gibi özetlenebilir (akt. İter B.,2015)

Aiex (1993)	<ul style="list-style-type: none">• Aşırı uzun ve zor olmamalı.• Danışanın durumuna uygulanabilir olmalı.• İçgörünün gelişmesine yardımcı olmalı.• Duygusal boşalmayı tetiklemeli.• Yaratıcı problem çözmeye yardımcı olmalı.• Danışanın, davranış tarzı dışındaki, alternatif yolları bulmasını desteklemeli.• Kişinin arkadaşları ile doyum verici ilişkisini artırmaya yardım etmeli.• Paylaşılan problemlerle ilgili bilgi sağlamaya yardım etmeli.• Aydınlatıcı ve dinlendirici içeriği ile, nitelikli bir boş vakit etkinliği deneyimi sağlamalıdır.
Cornett ve Cornett (1980)	<ul style="list-style-type: none">• Kitabın konusunun geçtiği ortam, okuyucunun kendi geçmişiyle özdeşleşmeli.• Formatı, boyutu, doğası, ve yazılı materyalin miktarı önemlidir.• İçerisinde eğlendirici özelliği artıran çizimler bulunmalı.
Health ve diğ. (2005)	<ul style="list-style-type: none">• Kitapta yer alan problem ve çözümleri gerçekçi ve mantıklı olmalı.• Karakterlerin yapamadıklarına değil yaptıklarına odaklanılmalı.• Karakterler çok yönlü olmalı, zaafı ile de tam olarak resmedilmelidir.• Süper kahramanlar ve kurbanlar gibi uç karakterler içermemeli.• Mutlu sonla biten, geçici çözümler bulunan ve duygusal olarak çok yüklü olan hikayelerden kaçınılmalı.

UYGULAMA AŞAMALARI

Prater ve arkadaşları (2006) bibliyoterapinin uygulamasına yönelik on adım modelini önermiştir:

- Öğrenciyle olumlu ilişki ve güven geliştirme.
- Yardımcı olabilecek okul personelinin belirlenmesi.
- Öğrencinin velilerinden destek alma.
- Öğrencinin yaşadığı sorunu tanımlama.
- Sorunu çözmek için hedefler belirleme.
- Duruma uygun kitapları seçme.
- Kitabı çocuğa tanııtma.
- Kitap okuma/anlatma sürecini uygulama.
- Okuma sonrası etkinlikler yapma.
- Değerlendirme.

HAZIRLIK

Bibliyoterapiye başlamadan önce terapist veya uygulayıcı önemli bir faktörü, yani çocuğun hazır olup olmadığını göz önünde bulundurmalıdır. Uygun olmayan zamanlama, süreci engelleyebilir.

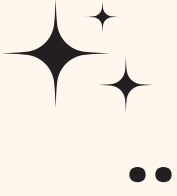
Aşağıdaki koşullar yerine getirildiğinde çocuk, bibliyoterapinin başlatılmasına hazır durumda olacaktır:

- (a) Terapistin çocukla yeterli yakınlık ve güven sağlaması;
- (b) Çocuk ve terapist mevcut sorun(lar)ı belirleyebilir
- (c) Problemin yada risklerin ön incelemeleri yapılabilir (Zaccaria ve Moses, 1968).

Gelişimsel bibliyoterapide ise uygulayıcının katılımcıların gelişimsel özelliklerini bilmesi gerekir. Ayrıca okunacak kitabın özellikle tetikleyebileceği travmalar olabileceği gözönünde bulundurulup anne-babaların içerikten haberdar edilerek onlardan onay alınması yerinde olacaktır.

KİTABIN TANITIMI

Çocuk bibliyoterapi sürecine hazır olduğunda ve kitap seçimi tamamlandıktan sonra terapistin bir sonraki endişesi, kitabın tedaviye nasıl dahil edileceğidir. Daha büyük bir çocukla çalışıyorsanız reçete yazmak yerine kitaplar önerin; ancak küçük çocuk için kitabın belirlenmesi gerekebilir. Terapistin, kitapları tedaviye dahil etmek için hangi stratejiyi kullandığına bakılmaksızın, seçilen kitapların içeriğine aşina olması gerekir.

TARTIŞMA

Anlatım yada kitap okuma sürerken yada sonrasında sorulacak bazı sorular akıl yürütme ve hikayeyle bağ kurmayı teşvik edebilir:

Karaktere ne oldu?

Başka ne oldu? Sonra ne oldu?

Sence ne hissediyor?

Neden bu şekilde yaptı? Başka bir neden var mıydı?

Sen ne yapardın? Kahraman sen olsaydın ne yapardın?

Başka bir şekilde nasıl biterdi? Başka bir şekilde nasıl yapılırdı?

Bu hikâyeye ne anlatmaya çalışıyor?

Bu fikri başka herhangi bir yerde kullanabilir misin?

Halstead (1994) bibliyoterapi tartışmasını yönetmek için 6 ilke önermiştir.

1. Tartışma bölümü anlamlı ve özel olmalı

2. Katılımcıların, sonrasında pişman olabilecekleri, kendini açmadan uzak durmaları sağlanmalı

3. Problem durumuyla baş etmek için faydalı buldukları kendi tekniklerini paylaşmaları konusunda katılımcılar teşvik edilmeli.

4. Tartışma bölümünün katılımcıların arzu ettiği yönde akmasına izin verilmeli.

5. Katılımcılar iyi bir grup tartışması adabı konusunda eğitilmeli.

6. Uygulayıcı lider olarak değil, tartışmayı kolaylaştırıcı olarak orada bulunmalı (Akt. Cook ve diğ., 2006).

TAKİP FAALİYETLERİ

Okumayı, okuma üzerine düşünme yöntemiyle birleştiren birçok araştırmacı, Çocukların bibliyoterapi sırasında/sonrasında yapabilecekleri yardımcı etkinlikleri tartıştı. Bunlardan derlediklerimiz aşağıda yer almaktadır:

YARATICI YAZMA

Yaratıcı yazma ödevi verme (Brewster, 2007; Briggs ve Perhsson, 2008; Pardek, 1994) etkinlikleri birçok biçimde olabilir:

- Kitabı okuduktan ve bir karakterin duyguları ve davranışlarıyla ilgili, tartışmaya katıldıktan sonra, yaşı daha büyük olan öğrencilerden bu soruların bazılarına derinlemesine cevaplar yazmaları istenebilir: "Bu karakterin ikilemi beni nasıl etkiliyor?" "Aynı durumda ne yapardım?" Yazı hem rahatlatıcıdır hem de mahremiyetin korunmasına fırsat tanır
- Çocuklar ana karakterin bakış açısından günlük yazabilir,
- Karakteri diğerine aktarabilir (Didi şayet Dodo'nun yerinde olsa nasıl davranırdı? gibi)
- Çocuğun yaşına bağlı olarak formatlı bir günlük kullanmak gerekebilir. Metnin çoğunu çocuğa vermek ve yalnızca boşlukları doldurmasını istemek gibi.
- Hikayeyi anlatan karakterin dışında bir karakterin bakış açısını kullanarak kitabın özetini çıkartabilir.
- Çocuğun kendini özdeşleştirdiği karakter için günlük bir program yapması istenebilir. Ardından çocuğun kendi programı veya zaman çizelgesiyle karşılaştırılabilir
- Kitaptaki bir karakterden diğerine veya çocuktan karakterlerden birine bir mektup veya telgraf yazın.
- Farklı bir son oluşturmak veya son bölümden önce okumayı bırakıp orijinal bir son bulmak denenebilir.
- Hikayedeki bir karaktere sorunlu bir durum hakkında mektup yazdırılabilir.
- Kitaptaki bir olayla ilgili haber bülteni oluşturulabilir.

SANAT ETKİNLİKLERİ

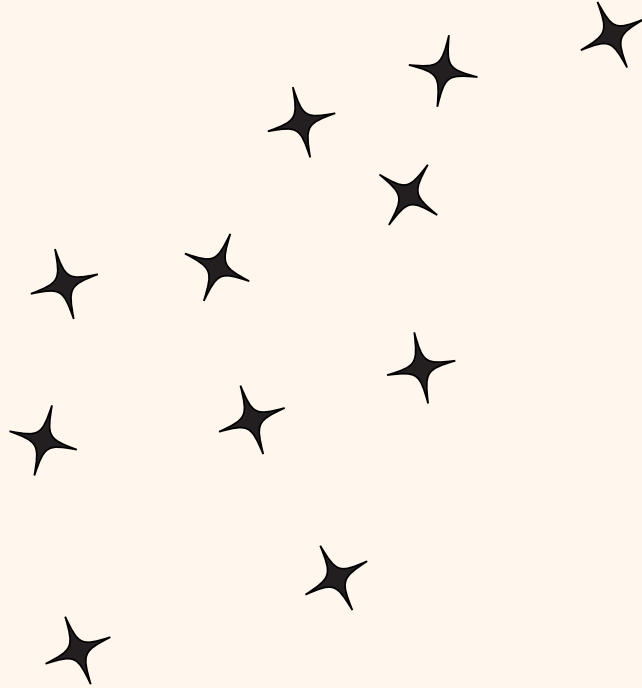
Sanat etkinlikleri de çocuğun okuma yoluyla edindiği bilgileri işlemek için de kullanılabilir (Briggs& Perhsson, 2008; Pardek, 1994).

- Bir kısmını yada hikayenin tümünü yeniden anlatan, dergilerden kesilmiş resimlerden oluşan kolajlar çocukların dikkatini sorunların nasıl aşıldığına çekebilmektedir (Pardek, 1994).
- Hikâyedeki olayların haritasını çizilebilir. Karakterler arasındaki ve karakterlerle çevreleri arasındaki ilişkileri (Pardek, 1994) içeren zihin haritaları yapılabilir
- Çocukların oyunun bazı kısımlarını canlandırdığı bir drama denemesi yer alabilir. Karakterlerin güçlü ve zayıf noktaları tartışılabilir (Pardek, 1994).
- Hikayenin çizimlerle, dansla veya müzikle yeniden anlatılması da etkilidir (Briggs ve Perhsson, 2008).
- Her türlü aktivite çocuklara seçenek olarak sunulmalıdır. Tıpkı hangi kitabın okunacağı konusunda bir seçimin olması gibi (Pardek, 1994).
- Tüm etkinlikler çocukların yeterliliklerine uygun olarak dönüştürülebilir; elle yazmak yerine ses kayıt cihazı yada bilgisayarda yazma imkanı vermek gibi. (Pardek, 1994)
- Hikayeyi yeniden anlatabilmeleri için ana karakterlerin kuklaları yapılabilir
- Kitapların filmlerini izleyerek, benzerlikleri ve farklılıkları kitapta tasvir edilenlerle karşılaştırabilirler
- Sıralı resimler çizilerek kitaptaki önemli olayların bir slaytı oluşturulabilir
- Kitap karakterlerinden birinin karşılaştığı bir durumla ilgili yuvarlak masa tartışması yapılabilir.

ROL OYNAMA

- Hikayedeki bir olayla ilgili olarak müvekkillerin sanık, avukat, hakim, jüri ve tanık rollerini oynayacağı sahte bir duruşma düzenlenebilir
- Çocuklar tarafından hikayeden seçilen bir kısım canlandırılabilir

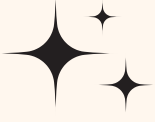
KURGU

Marion Bauer (1991) "Bir Yazarın Öğretmenlere Mektubu" adlı makalesinde bibliyoterapide kurgu kullanımının geçerliliğini açıklar. Kurgu, okuyucu ile karakter arasında paylaşılan ortak duyguyu tasvir eder, böylece hayatın bir başkasının duygu ve düşüncelerinde keşfedilmesine olanak tanır. Kurgu, yaşamı anlamlandırmakla ilgilidir. Gerçek hayat zorlaştıkça, sonuçlar arkasında kafa karışıklığı bırakır ve düşünmeye zaman kalmaz, kişi yalnızca tepki verir. Kurgu, önemli olan temaları düzenli bir şekilde ortaya koyar; İnsan olmanın doğası ve ahlaki anlayış ve değerler hakkında bir şeyler söyler.

Bauer, kurgu yazımında bu bibliyoterapi yaklaşımını şöyle gerekçelendiriyor:

- Kurgu cevaplarla değil sorularla ilgilidir. Eğer cevaplarım olsaydı kurgu dışı yazardım. İnsanlara bilmeleri, düşünmeleri, inanmaları gerekenleri söyledim. Ama sahip olduğum şey cevaplar değil, bu hayatı anlamaya çalışmak için yoğun bir ihtiyaç olduğu için Kendimi hikayeye, onun gizemlerine ve onun doğasında var olan bilgeliğe tekrar tekrar döndüğümde buluyorum (Bauer, M. D. ,1991).

Edebi kurgu, insana içgörü kazandırma yeteneğine sahiptir. deneyimler, duygusal durumlarımızı ve potansiyel olarak çevremizle etkileşim şeklimizi değiştirir. Kurgu gerçeği simüle ederek dünya deneyimlerini aktif olarak işletir, sosyal ortamlarda kullandığımız süreçlere benzer süreçlerle yüzleştirir . Başkalarına dair anlayışımızı genişleterek gerçek dünyaya ve ilişkilerde uygulanabilir alternatifler sunar.

Edebi kurgunun zihin teorisi olarak bilinen bir kavramı vardır. Zihin teorisi, durumu tespit etme yeteneği olarak tanımlanmaktadır. Başkalarının duygularını, inanç ve niyetlerini anlamayı vurgular .

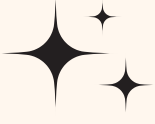
Çalışmalar;

Edebi kurgu okumanın, yüz ifadelerini doğru okumayı, başkalarını daha iyi anlama yeteneğini dolayısıyla kişilerarası ilişkilerimizi, geliştirip güçlendirdiğini göstermektedir.

Ayrıca şiir de dönüştürücü ve aydınlatıcı olma potansiyeli taşır. Şiir dilin sonsuz incelikte kullanılmasına izin verir. Olasılıklar; metafor ve canlı açıklamalar ortaya koyarak insan deneyimlerinin çelişkili yönlerini belirsizliklerini ortaya koyar. Şiirin aynı zamanda uyandırma yeteneği de vardır.

Kurgu ve şiirin bir pencere yaratma yeteneği İnsan deneyiminin derinliğine doğru kazanmaya devam ediyor ve giderek büyüyen 'anlatı tıbbi' denen alanda umut verici bir yöntem olarak gelişiyor.

Alan yazında konuya elştirel okumalar da görölmektedir. Zira kurgu kullanarak dinleyen/okuyan/izleyenlerin ruh halini deneysel olarak değiştirmek mümkündür. Bu etkinin bir analizi 'ruh hali yönetimi' teorisinde görülebilir.(Zillmann, 1988) Bu teori kurgu da dahil olmak üzere medya tercihleri için hedonik bir açıklamadır. Okuyucuların ve izleyicilerin pozitifliği teşvik edecek eğlence medyasını seçmelerinin sebebinin ruh hallerini iyileştirmek veya olumsuz ruh hallerini azaltmak için olduğunu belirtilir. Buna 'hedonik okuma' yani 'anın zevki için okuma' denir (Marr, A. R, Oatley, K., Djikic, M. & Mullin, J. ,2011).

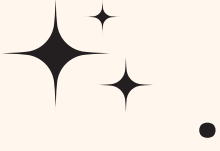

TERAPÖTİK OLARAK KURGU

Kurgusal metinler iç çatışmaları ortaya çıkarmaya ve çözmeye yardımcı olan semboller içerir. Okuyucunun kendileriyle çok az benzerliği var gibi görünen veya hiç benzerliği olmayan 'Kötü' olarak kabul edilebilecek yönlerini fark etmesi için kurgu elverişli bir edebi yapıdır (Coulacoglou, 1988).

Temelde dışsallaştırılan ve üzerinde düşünülebilir ve konuşulabilir hale getirilen her malzemenin; kişiye özgü de olsa (rüya, aile hikayeleri, bilinçdışıdaki arketiplerin yansıtıldığı görülen imgeler yada kişinin ürettiği sanat eserlerindeki semboller) genel içeriklerden seçilerek de sunulsa (çağdaş kurgu eserler, masal, şiir, film) terapötik amaçla kullanımı mümkün olabilir. Bu imkan ancak yetkin bir uzman tarafından uygun sorgulamaların gündeme getirilmesi ve koşulsuz kabule dayanan bir eşlik etme ile gerçekleşebilecektir.

Kurgunun terapötik olarak değeri, çok daha zengin bir içerik ve olay örgüsü ile hem özdeşim kurulabilecek hem de dışlandığı ve reddedildiği için daha dikkatle bakılabilecek imgeleri aynı anda içermesinden kaynaklanmaktadır. Aslında burada nitelikli kurgunun barındırması gereken bir özelliği de belirtmiş oluyoruz. Sadece olumlu karakterler ve yaşam deneyimleri ile kurulan bir anlatı örgüsünün terapötik açıdan iyi bir malzeme olamayacağı açıktır. Veri olarak kahramanın yada kahramanların iç yada dış dünyalarından kaynaklanan bir zorlanma yaşamaları beklenir. Bu beklenti çok eski deneyim ve duyularımızdan kaynaklanır. Efsaneler, mitoloji ve masalların genel iskelet yapısı tam da kahramanın bu zorlayıcı yolculuğunu ve yolculukla derinleşmesini anlatır.

Günümüzde çağdaş edebiyattaki fantastik ögelere yer vermeyen, iyi ve kötünün çok net belirginleşmediği son derece gerçekçi kurgu eserlerin; özdeşim imkanını artırması yönüyle takdir edilebilecekken karar aşamasında olan çocuk ve ergenlerin kişilik gelişiminin (iyi kötü) yönünü belirlemeleri için uygun rehberler oldukları düşünülmektedir. Oysa gerçekçi kurgunun modern korumacı ebeveyn kaygılarına hitap edecek şekilde, çok da gerçekçi olmayan şekilde vahşi saf kötüyü, acıya, ölüme genelde yer vermediği oysa gerçek hayatın saf kötülükten yalıtılmış olmadığı da eleştiriler arasında yer alır. Böyle bir tartışma için bakılabilir (Bettelheim,2020)

Bu tartışmalar da dikkate alındığında çocuk ve ergenler için 'iyi kurgu'nun ne olduğu üzerine kafa yormak ve bunu sanat tarihçisi, sosyolog, etnolog, nörolog, yazar, eğitimci, ruh sağlığı uzmanı gibi farklı bakış açıları da sağlayacak şekilde disiplinlerarası yapmak yerinde olacaktır. Özellikle didaktik amaçla yazılan; kurgunun değil mesajın öncelendiği 'portakal okula gitmeyi çok istiyor', 'elma artık yatağını ıslatmıyor', 'çilek arkadaşlarıyla müthiş anlaşıyor' gibi isimlere ve içeriklere sahip kitapların -her ne kadar sorun çözümüne fayda sağlayabilseler de- iyi kurgudan ayrılması gerektiği ilk elde söylenebilir.

Yine de kurgu ne kadar güçlü ve ruh hali değişimini sağlamak için başarılı olsa da, beklenen sağaltımın gerçekleşmesi için, bireyin okuma niyeti ve terapötik sürece hazır ve gönüllü olması gerekmektedir. Bunun yanında bir okumayı terapötik kılacak şeyin yetkin bir rehberin/uzmanın okumayı psikolojik süreçlere aktarımı olduğu da belirtilebilir.

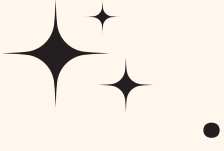

KİŞİYE ÖZGÜ BİR KURGUNUN OLUŞMASI

Öz anlatılar, kendilik anlayışımız açısından çok önemlidir. Rosenwald ve Ochberg'in (1992) belirttiği gibi, herkes kendi tarihini anlatır; neyi vurguladıkları neyi ihmal ettikleri, kahramanla, kurbanla, öyküyle kurduğu ilişki, anlatıcı ve dinleyici arasındaki ilişki; bunların hepsi bireylerin kendi hayatları için talep ettiklerini gösterir ve yapabileceklerini şekillendirir. Kişisel hikayeler yalnızca bir yol değildir. Birine (veya kendine) hikayeden bahsetmek; aynı zamanda kimliğini biçimlendirmenin aracıdır. Kurguyla karşılaşma bunu sağlar.

Byng-Hall (1998) 'ailenin paylaşılan senaryosu' ndan bahseder, çeşitli bağlamlarda hangi rollerin oynanacağına aile senaryolarına ilişkin beklentileri, aile üyeleri rollerini bilir ve olaya anında müdahale ederler. diğer aile üyelerinin deneyimlerinin tanımlanması kendi kişisel hikayelerini 'başka seslerle' anlatmaya sebep olabilir. Ailemizin hiçbir şekilde sessiz bir aile olmadığı açık. Bir terapi bölümü olarak kurgu/Anlatı perspektifinden aile terapi hizmetleri verilebilir ve baskın yaşam hikayeleri veya mitleri belirleyerek danışanların kendi hikayelerine yardımcı olabilirler (Parry, 1991). kurgunun aile üyelerinin seslerini duyurmalarına yardımcı olabilmesi ve marjinalleştirilmiş deneyimler ve duyguların ifade edilmesini sağlaması gerekir.

Terapide, Bunu başarmak için kullanılan yöntemlerden biri de bakış açısının değiştirilmesidir. Bu yöntemi teşvik eden çeşitli teknikler bulunur. Bunlardan bazıları; danışanların kendileri/aileleri hakkında bir bakış açısıyla konuşmaları (üçüncü kişi) ve kendine/aileye zaman içinde çeşitli açılardan bakabilmeleri (günümüzden gelecekte) (Androutsopoulou, 2001).

Epston ve ark.(1992) insanların hikayelerine deneyimleriyle giriş konusunda hemfikirdir ve hayal gücünüzü ele geçiren Kurgusal bir hikayenin içeriği araç olarak kullanılır. Araç insanların hayatları hakkında konuşması için kullanılır. Danışanlar 'atılımları' anlatan hikayeleri seviyor gibi görünüyor.Bunlar terapide yenilenecek hikayelerdir.kişisel bir atılım umutlu görünmeye başlangıçtır. Atılım, hikayedeki dönüm noktalarıdır. Danışanlar kendi 'seslerini' bulurlar ve hangi yöne gideceklerine karar verirler. çoğu öz hikayelerinin gelişmesini ister.

Bu egzersiz birden fazla aile üyesiyle birlikte kullanıldığında her üyeden şunları yapması istenir:

- Hepsinin keyif aldığı bir filmin ya da bir olayın yazılı bir özetini sunmak.
- Uygulayıcının okuduğu kitapta her birinin kendisini en yakın hissettiği karakterler hakkında yazması
- Karşılaştırma için üçüncü şahıs ağzıyla yazılan öz anlatılar (Androutsopoulou, 2001). Örneğin işbirlikçi bir karşılaştırma, paylaşılan aileyi ortaya çıkarabilir. Kendini anlatan sloganlar, aynı veya zıt kavramlar ve deyimler kullanabilirler.
- Danışanlardan hikayenin kişisel (yazılı) özeti istenir.
- Daha sonra: Kendilerini en yakın hissettikleri iki veya üç karakteri seçip ve duyguları ve yaşam gelişimleri hakkında spekülasyonlar yapıyor. Bunların cevapları aslında gerçekte olmayan duyguları ve algıları ortaya çıkarıyor danışanlar kendi sesini bulmaya davet ediliyor. (Androutsopoulou, A. ,2001).

İçselleştirme ve dışsallaştırma uyumsuzluğu, bireyler çevrelerindeki dünyaya ilişkin deneyimlerini anlamlandırmaya veya yanlış yorumlamaya çabaladıklarında ortaya çıkar.

Hikayeler çocukların anlam bulmasına yardımcı olma potansiyeline sahiptir. (Aubry, T. ,2006).

MASAL TERAPİ

Zorlu kişisel malzemeyle çalışmanın bir yolu olarak, özenle seçilmiş bir mit veya masal karakteriyle derin bir ilişkinin oluşumu ve keşfi konusunda danışanın yönlendirildiği bir yaklaşımdır. Danışan, halen anlaşılmamış olsa da, temel psikolojik sorunlarıyla ilgili kişisel bir duygu uyandıran bir efsaneyi veya masalı seçer. Bir karakterle özdeşleşir ve onunla derin bir ilişki geliştirir. Yaratıcılık da, tüm yaratıcı sanat terapilerin de olduğu gibi tanımlayıcı özelliğidir. Terapist sürecin her aşamasında rehberlik eder, zor kişisel materyallerin ortaya çıkmasına izin verecek şekilde danışanların güvende hissedecekleri güçlü, kapsayıcı bir rol oynar. (Silverman, Y. ,2004)

Masal terapisinin iki kolu:

1-Sanat psikolojisinde masal türü, kökeni, psikosemantiği ve algının özelliklerinin yanı sıra görüntülerin sembolizmini de içeren psikodilbilim;

2- Pratik psikolojik hale getirme yöntemlerinin geliştirilmesine vurgu yapılan masal terapisine dayalı yardım.

Bu ikili ayrım masalda; "Aynanın görevi" ve "kristalin görevi" olarak tanımlanır. Bunlar, insanın öz farkındalığının geliştirilmesi ve başkalarıyla ilişkilerdeki yeteneklerinin ortaya çıkarılması şeklinde özetlenebilir (Igor V. Vachkov ,2016)

T. D. Zinkevich masal terapisini aşağıdaki türlere ayırır:

1. Masalları yazmak - yorumlamak; masalları yeniden yazmak; yeni masallar ve hikayeler yazın;

2. Masallarını sahnelemek - kumda bir peri masalı; tiyatro oyunları; terapötik kukla gösterileri;

3. Anlatmak a) Grup - "halka içinde" bir masalın anlatımı; b) Bireysel (1. kişiden; 3. kişiden) anlatım.

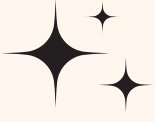

MASAL TERAPİ

Masal ve mitlerdeki kahramanın yolculuğunun ortak ve terapötik izlerini süren Campbell, J. (2010) asırlardır seçilerek, yaygınlaşarak ve nesilden nesile kültürden kültüre aktarılarak gelen anlatıların kişisel gelişim büyüme/derinleşme sürecinin kendisi olduğunu vurgular. Masalların terapötik okumasını yaparken aynı zamanda terapötik kullanımının imkanını da vurgulamış olmaktadır.

Pek çok ebeveyn çocukların bilinçdışı vahşi kaotik anlatılardan uzaklaştırarak madalyonun sadece aydınlık yüzünü görmesini ister, oysa gerçek hayat o kadar aydınlık değildir. Güvenli hikayeler ne ölümden ne yaşlanmaktan ve varoluşumuzun sınırlarından bahseder. Buna karşın masallar, çocuğu doğrudan insanın temel çıkmazlarıyla yüzleştirir. Örneğin pek çok masal anne yada babanın ölümüyle başlar. (Bettelheim, B. ,2020)

Masallardaki karakter kutuplaşması sayesinde çocuk iki kutup arasındaki farkı anlar. Gerçeğe yakın muğlak karakterlerle bu farkı anlayamaz. Muğlaklıklar çocuğun olumlu özdeşimler üzerinden görece daha sarsılmaz bir kişiliği oluşana dek beklemelidir. Masallardaki kutuplaşma gelecekteki kişiliğin dayanağı olacak bu esaslı kararı kolaylaştırır.... Modern çocuk edebiyatı ilkel dürtülerimizden ve şiddet içeren duygularımızdan kaynaklanan içsel çatışmalarımıza değinmez dolayısıyla çocuk bunlarla baş etmede yetersiz kalır. Anne baba da çocukta bu duyguları görmekten rahatsız olduğu için görmezden gelmeye meyillidir.(Bettelheim, B. ,2020)

MASAL TERAPİ

Modern, tek başına dünyaya açılmak zorunda kalan çocuğa, derin içsel güveni sayesinde dünyada kendine güvenli bir yer bulabilen kahramanların imgelerini sunmak artık masalların ortaya çıktığı dönemde olduğundan daha önemlidir.(Bettelheim, B.,2020)

Kendini bulmak için ürkütücü ve külfetli arayışa giremeyenler daha kötü bir kaderle karşılaşmazlarsa, tek düze bir varoluşa razı olmuş demektir.Çocuklar masalardan mahrum kaldı günümüzde. Basitleştirdik güzelleştirdik derinliğini yitirdi masalar. Oysa insanlık tarihi boyunca aile için deneyimler dışında masallar mitler gibi sözlü gelenek beslemiştir çocukların düşünsel yaşamını.(Bettelheim, B.,2020)

Hint tıbbında ruhsal yönelim bozukluğu olan kişiye meditasyonda kullanması için bir masal önerilir. Masal üzerinde tefekkür eder, sıkıntısından kurtulmanın yanı sıra oradaki kahraman gibi kendini bulmanın yolunu da keşfeder.(Bettelheim, B.,2020)

Masal dünyayı olduğu gibi betimlemez, ne yapılması gerektiğini öğretmez. Dayatılmış bir davranış kalıbına sevk etmek kötü terapi değil terapinin tam zıddıdır. Masal terapötiktir çünkü hasta hikayenin onunla ve çatışmalarıyla ilgili ne ima ettiğini düşünerek kendi çözümlerini bulur. Gerçek dışı doğası bireyin içsel süreçlerini hedeflediğini gösterir.(Bettelheim, B.,2020)

Masalın okunması yazan kişinin oradaki fikirlerini hissettirir çocuğa fakat anlatılırsa anlatan kişinin de masalı tasvip ettiğinden emin olduklarından anlatının etkisi güçlenir.(Bettelheim, B.,2020)

BİBLİYOTERAPİNİN SINIRLILIKLARI

- Bibliyoterapinin tanımlanmasındaki tutarsızlıklar bibliyoterapinin nasıl gerçekleştiğini ve dolayısıyla etkinliğini ölçmenin zorluğuna katkıda bulunuyor gibi gözükmektedir.
- Birçok çalışma kurgu olmayan kişisel gelişim kitaplarının kullanımına odaklanmaktadır. Kurguyu kullanan terapinin gidişatı subjektif ve bireysel olduğundan ampirik çalışmalar daha zordur. (Riordan ve Wilson, 1989). Bu nedenle, kişisel gelişim kitaplarının kullanımıyla ilgili daha fazla çalışma yapılmıştır. (Briggs & Pehrsson, 2008; Prater, 2006).
- Çocuklar zihinsel ve davranışsal zorluklar yaşayabilir, savunmacı olabilir, okumak istemeyebilirler (Gladding & Gladding, 1991; Prater ve diğerleri, 2006). Bu durumda kolaylaştırıcı kişinin uygun anlatıyı seçmesi, kendi anlatımının katkısıyla onu cazip kılması ve seslendiği kişileri tanıması bu sınırlılığı aşmak için gerekecektir.
- Sorunlar hakkında fazlasıyla konuşabilir veya herhangi bir sorun olduğunu inkar edebilir (Abdullah, 2002; Prater ve diğerleri, 2006).
- Bazı araştırmalar bibliyoterapinin tek başına etkili veya arzu edilir olmadığını göstermiştir. Tedaviye ek bir yöntem olup, diğer tedavi türleri ile kombine edilmesini önermiştir (Pardek,1994)
- Çocuklara yönelik pek çok kitap fazlasıyla mesaj odaklıdır ve olay örgüsü yerine ağırlıklı olarak karakterlerin yaşadığı sorunlara odaklanmaktadır (Knoth, 2006)

- Bir araştırmada incelenen resimli ocuk kitaplarının bazılarında istenmeyen örtük mesajlara rastlandığından bu kitapların bibliyoterapi amacıyla kullanımında sakıncalar olduğu, hikaye kitaplarının çoğunluğunun eviri olduğu ve kültürel uyumsuzluklar grldğu belirtilmiştir. Türkçe yazılan kitaplar da ise öğretici dil hikayenin önüne geçtiğinden bibliyoterapiye uygun görülmemiştir. Didaktik dil kullanmayan, sürükleyici ve öğrencilere duygularını ifade etmek ve farklılıkları kabullenmek için doğru stratejileri öğreten kitaplara ihtiyaç olduğu belirtilmiştir. (zbek, . Y., Taneri, P. O., & Akduman, N. ,2019).
- Bir eleştiri de; anlam ancak eylem yoluyla gelişebilir. Bu nedenle şüpheli çocukların ve aslında yetişkinlerin de sadece hikaye okuyarak herhangi bir başa çıkma becerisi geliştirmesi şüpheli karşılanır (Bruner, 1990) Bu sınırlılık yaygın olarak bilindiğinden sıklıkla terapiye yardımcı olarak kullanılır bibliyoterapi.
- Diğer endişeler bibliyoterapinin kolaylaştırıcısı etrafında yoğunlaşmaktadır. Kolaylaştırıcının ocuğa ilişkin yeterli bilgisi yoksa (gelişimsel sorunlar, normal gelişim) bibliyoterapi etkisiz olmanın yanı sıra daha fazla zarara da neden olabilir (Abdullah, 2002; Briggs ve Perhsson, 2008).
- Romanların zdeşleşmeye ve gerçek hayatta örtülü kalan duyguları deneyimlemeye olan bu katkısı bazı entelektüeller tarafından liberal bireyciliği teşvik etmek ve kamusal alanı boşaltmak gibi eleştirilere de maruz kalmıştır. Oysa edebi kurgu, kişisel ve psikolojik olana dikkat çekerken yabancıya/ ötekine -hatta kendi gölge benine ks.- de sempatik bir bakışı sağlayarak kamusal mekanı dönüştürme ihtimalini de içerebilir.

BİBLİYOTERAPİNİN AVANTAJLARI

- Kitapla buluşması hem ekonomik hem sosyo kültürel olarak mümkün olmayan yada öncelikleri arasında yer almayan çok sayıda yetişkin ve çocukları için okul ve kütüphanelerdeki kitapla buluşma imkanının değeri açıktır. Bu buluşmalar nitelikli rehberler eşliğinde uygun anlatılarla olursa etkinliği artacaktır.
- Zorlayıcı duygulara güvenli mesafeden fakat derin bakabilmek ancak bir diğerinin hikayesini güvenli mesafeden görmekle mümkün olabilir.
- Yine zorlayıcı duygular hakkında konuşabilmek de dışsallaştırılmış bir kurgu üzerinden çok daha mümkün olabilir.
- Didaktik olmaması yönüyle anlatıya ve anlatıma dayanan bibliyoterapi kişinin savunmacı tepkilerini ve direncini de ortadan kaldırabilmek için uygundur.
- Tüm bu avantajları göz önünde bulundurularak kurumumuzca okullarda öğrencilerle gelişimsel bibliyoterapi oturumları düzenlenmektedir
- Yine kurumumuz tarafından Şubat 2024 tarihinden başlayarak Eskişehir İl Halk Kütüphanesi ile Disiplinlerarası Gelişimsel Bibliyoterapi uygulamalarını yaygınlaştırmak ve desteklemek için işbirliği oluşturulmuştur. Kurumumuz personeli tarafından hem kütüphanecilere gelişimsel Bibliyoterapi eğitimleri verilmekte hem de kütüphane bünyesinde çocuk atölyeleri düzenlenmektedir. Bu çalışmaların benzer işbirliklerini arttırması ve bibliyoterapi veri tabanı oluşturmak gibi çıktılar sağlaması hedeflenmektedir.

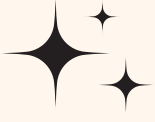

TARTIŞMA VE SONUÇ

- Terapide şiir veya kurgu kullanımı, yetenekli bir kolaylaştırıcı kişiyle grup bağlamında faydalı görünmektedir. Yine de çeşitli koşullarda bibliyoterapi biçimlerini inceleyen daha büyük kontrol çalışmalarının gerekli olduğu düşünülmektedir (Peterkin, A., & Grewal, S. ,2018)
- Materyal seçimi sadece bir uzmana bırakılması yerinde olmayacak kadar önemlidir.
- Etkin anlatım ve hikayeleştirme yöntemleri bibliyoterapi yöntemini kullanacak uzmanlar tarafından bilinmelidir.
- Psikolojik bir kuramla birlikte kullanıldığında bibliyoterapi/anlatı-kurgu terapisi etkin olacaktır.
- Yetişkinlerle bibliyoterapi oturumları alternatif veli toplantıları olarak okul psikolojik danışmanları tarafından kullanılabilir. Bunun için yetişkinlerle bibliyoterapi uygulama örneklerine bakılabilir (Çakmak, 2021; Akçakaya,2021)
- Çeşitli problemler için ve yaş gruplarına uygun kitap önerileri, hatta tartışma kısmı ve izleme aktiviteleri için örnekler bulunan çalışmalar yabancı literatürfe bulunmasına rağmen Türkçe literatürde bunun karşılığının bulunmaması kitap seçimini zorlaştıran en büyük etken olmaktadır. Özellikle kütüphanecilerin önce bu konuda eğitim alma sonrasında kitap veri tabanları oluşturup ve bibliyoterapi uygulayıcılarının ve okuyucuların kullanımına sunma gibi bir görevi olduğu düşünülmektedir (İlter, B. ,2015)

- Terapide şiir veya kurgu kullanımı, yetenekli bir kolaylaştırıcı kişiyle grup bağlamında faydalı görünmektedir. Yine de çeşitli koşullarda bibliyoterapi biçimlerini inceleyen daha büyük kontrol çalışmalarının gerekli olduğu düşünülmektedir (Peterkin, A., & Grewal, S. ,2018)
- Materyal seçimi sadece bir uzmana bırakılması yerinde olmayacak kadar önemlidir.
- Etkin anlatım ve hikayeleştirme yöntemleri bibliyoterapi yöntemini kullanacak uzmanlar tarafından bilinmelidir.
- Psikolojik bir kuramla birlikte kullanıldığında bibliyoterapii etkin olacaktır.
- Yetişkinlerle bibliyoterapi oturumları alternatif veli toplantıları olarak okul psikolojik danışmanları tarafından kullanılabilir. Bunun için yetişkinlerle bibliyoterapi uygulama örneklerine bakılabilir (Çakmak, 2021; Akçakaya,2021)
- Çeşitli problemler için ve yaş gruplarına uygun kitap önerileri, hatta tartışma kısmı ve izleme aktiviteleri için örnekler bulunan çalışmalar yabancı literatürde bulunmasına rağmen Türkçe literatürde yaygın olmaması kitap seçimini zorlaştıran en büyük etken olmaktadır.
- Kütüphanecilerin bu konuda eğitim almalarının, sonrasında kitap veri tabanları oluşturulup bibliyoterapi uygulayıcılarının ve okuyucuların kullanımına sunulmasının yerinde olacağı düşünülmektedir (İlter, B. ,2015)
- Kurumumuz Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü tarafından Eskişehir İl Halk Kütüphanesi ile işbirliği çalışmaları yürütülmekte olup çıktılarının alana katkı sunacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Ackerson, J., Scogin, F., McKendree-Smith, N., & Lyman, R. D. (1998). Cognitive bibliotherapy for mild and moderate adolescent depressive symptomatology. *Journal of consulting and clinical psychology*, 66(4), 685.
- AKGÜN E, KARAMAN BENLİ G. Okul Öncesi Dönem Çocuklarla Bibliyoterapi : Bir Uygulama Örneği. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*. Mart 2019;11(1):100-111. doi:10.18863/pgy.392346
- Androutsopoulou, A. (2001), Fiction as an aid to therapy: a narrative and family rationale for practice. *Journal of Family Therapy*, 23: 278-295.
- Androutsopoulou, A. (2001). Fiction as an aid to therapy: A narrative and family rationale for practice. *Journal of Family Therapy*, 23(3), 278-295
- Androutsopoulou, A. (2001). Fiction as an aid to therapy: A narrative and family rationale for practice. *Journal of Family Therapy*, 23(3), 278-295.
- Androutsopoulou, A. (2001). Fiction as an aid to therapy: A narrative and family rationale for practice. *Journal of Family Therapy*, 23(3), 278-295.
- Aubry, T. (2006). *Reading as therapy: What contemporary fiction does for middle-class Americans*. University of Iowa Press.
- Başaran, A. (2022). *Edebiyatın iyileştirici Gücü: Nekahet ve Muğlaklık, Beden ve Benlik*. Monograf, (16).
- Bate, J., & Schuman, A. (2016). Books do furnish a mind: the art and science of bibliotherapy. *The Lancet*, 387(10020), 742-743.
- Bauer, M. D. (1991). An author's letter to teachers [Electronic Version]. *Horn Book Magazine*, 67(1), 111-115.
- Berman, SL, Weems, CF ve Petkus, VF (2009). Bir lise örneğinde kimlik sorunu belirtilerinin yaygınlığı ve artan geçerliliği. *Çocuk Psikiyatrisi ve İnsan Gelişimi* , 40 , 183-195.

- Bettelheim, B. (2020). Masallar ne anlatır.Çocuk Gelişiminde Masalların Rolüne Psikanalitik Bir Bakış, İstanbul: Sfenks Kitap.
- Bibliotherapy: helping children cope with emotional and developmental distress through books. Maryland, University of Maryland.
- Briggs, C. A., & Pehrsson, D. E. (2008). Use of bibliotherapy in the treatment of grief and loss: A guide to current counseling practices. *Adultspan Journal*, 7(1), 32-42.
- Briggs, C. A., & Pehrsson, D. E. (2008). Use of bibliotherapy in the treatment of grief and loss: A guide to current counseling practices. *Adultspan Journal*, 7(1), 32-42.
- Campbell, J. (2010). Kahramanın Sonsuz Yolculuğu (Sabri Gürses, çev.).İstanbul: Kabalıcı
- Canty, N. (2017). Bibliotherapy: Its processes and benefits and application in clinical and developmental settings. *Logos*, 28(3), 32-40.
- Canty, N. (2017). Bibliotherapy: Its processes and benefits and application in clinical and developmental settings. *Logos*, 28(3), 32-40.
- Chatton, B. (1988). Apply with Caution: Bibliotherapy in the Library. *Journal of Youth Services in libraries*, 1(3), 334-38.
- Cook, K. E., Earles-Vollrath, T. & Ganz, J.B. (2006). Bibliotherapy. *Intervention in School and Clinic*, 42(2), 91-100.
- Cromptor m., 1992, Children and Counselling Paperback
- Davis, K., & Wilson, T. L. Y. (1992). Bibliotherapy and Children's Award-Winning Books.
- De Vries, D., Brennan, Z., Lankin, M., Morse, R., Rix, B., & Beck, T. (2017). Healing with books: A literature review of bibliotherapy used with children and youth who have experienced trauma. *Therapeutic Recreation Journal*, 51(1).

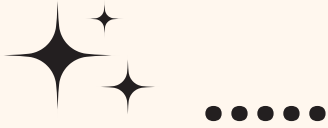
- De Vries, D., Brennan, Z., Lankin, M., Morse, R., Rix, B., & Beck, T. (2017). Healing with books: A literature review of bibliotherapy used with children and youth who have experienced trauma. *Therapeutic Recreation Journal*, 51(1).
- Fader, D. N., & McNeil, E. B. (1968). *Hooked on Books: Program & Proof*.
- Fatih, B. A. L. (2018). BIBLİYOTERAPİ UYGULAMASININ DEPRESYON ÜZERİNDEKİ ETKİNLİĞİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ. *International JOURNAL OF SOCIAL HUMANITIES SCIENCES RESEARCH*, 5(24), 1630-1640.
- Forgan, J. W. (2002). Using bibliotherapy to teach problem solving. *Intervention in school and clinic*, 38(2), 75-82.
- Foss, E. (2010). *Bibliotherapy: helping children cope with emotional and developmental distress through books*. Maryland, University of Maryland.
- Foss, E. (2010). *Bibliotherapy: helping children cope with emotional and developmental distress through books*. Maryland, University of Maryland.
- Gladding, S. T., & Gladding, C. (1991). The ABCs of bibliotherapy for school counselors. *The School Counselor*, 39(1), 7-13.
- Gregory, K. E., & Vessey, J. A. (2004). Bibliotherapy: A strategy to help students with bullying. *The Journal of School Nursing*, 20(3), 127-133.
- Igor V. Vachkov ,Annual International Scientific Conference Early Childhood Care and Education, ECCE 2016, 12-14 May 2016, Moscow, Russia Fairytale therapy today: determining its boundaries and content * The Russian Presidential Academy of National Economy and Public
- İlter, B. (2015). *Bibliyoterapi Tekniğinin Üstün Yetenekli Çocukların Mükemmelliyeçilik Düzeylerine Etkisi* (Master's thesis, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).

- Janavičienė, D. (2010). Bibliotherapy process and type analysis: review of possibilities to use it in the library. *Tiltai*, (4), 119-132.
- Kafka, F. (2018). *Aforizmalar*. eKitap Projesi & Cheapest Books.
- Knoth, M.V. (2006). What ails bibliotherapy? *Horn Book Magazine*, 82(3), 273-276.
- Leana-Taşcılar, M. Z. (2015). The Use of Bibliotherapy in Classrooms for Gifted Students: A Bibliotherapy Model (Üstün Zekâlı ve Yetenekli Öğrencilerin de Bulunduğu Sınıflarda Bibliyoterapi Kullanımı: Model Önerisi).
- Mackey, S., & McQueen, J. (1998). Exploring the association between integrated therapy and inclusive education. *British Journal of Special Education*, 25(1), 22-27.
- Maich, K., & Kean, S. (2004). Read two books and write me in the morning! Bibliotherapy for social emotional intervention in the inclusive classroom. *TEACHING Exceptional Children Plus*, 1(2), n2.
- Marr, A. R, Oatley, K., Djikic, M. & Mullin, J. (2011): Emotion and Narrative fiction: Interactive influences before, during, and after reading. *Cognition and emotion*. 25 (5) 818833.
- Mcardle, S., & Byrt, R. (2001). Fiction, poetry and mental health: expressive and therapeutic uses of literature. *Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing*, 8(6), 517-524.
- McCulliss, D., & Chamberlain, D. (2013). Bibliotherapy for youth and adolescents—School-based application and research. *Journal of Poetry Therapy*, 26(1), 13-40.
- Montgomery, P., & Maunders, K. (2015). The effectiveness of creative bibliotherapy for internalizing, externalizing, and prosocial behaviors in children: A systematic review. *Children and youth services review*, 55, 37-47.

- Montgomery, P., & Maunders, K. (2015). The effectiveness of creative bibliotherapy for internalizing, externalizing, and prosocial behaviors in children: A systematic review. *Children and youth services review*, 55, 37-47.
- Morawski, C. M. (1997). A role of bibliotherapy is in teacher education. *Reading Horizons*, 37, 243-259.
- Özbek, Ö. Y., Taneri, P. O., & Akduman, N. (2019). ZORBALIĞI ÖNLEMeye YARDIMCI OLABİLECEK KİTAPLARIN SEÇİMİNDE KULLANILACAK ÖLÇÜTLERİN BELİRLENMESİ.
- Pardeck, J. T. (1994). Using literature to help adolescents cope with problems. *Adolescence*, 29(114), 421.
- Pardek, J.T. (1994). Using literature to help adolescents cope with problems. *Adolescence*, 29(114).
- Peterkin, A., & Grewal, S. (2018). Bibliotherapy: The therapeutic use of fiction and poetry in mental health. *International Journal of Person Centered Medicine*, 7(3), 175.
- Peterkin, A., & Grewal, S. (2018). Bibliotherapy: The therapeutic use of fiction and poetry in mental health. *International Journal of Person Centered Medicine*, 7(3), 175.
- Prater, M. A., Johnstun, M. L., Dyches, T. T., & Johnstun, M. R. (2006). Using children's books as bibliotherapy for at-risk students: A guide for teachers. *Preventing School Failure: Alternative Education for Children and Youth*, 50(4), 5-10.
- Prater, M. A., Johnstun, M. L., Dyches, T. T., & Johnstun, M. R. (2006). Using children's books as bibliotherapy for at-risk students: A guide for teachers. *Preventing School Failure: Alternative Education for Children and Youth*, 50(4), 5-10.

- Prater, M. A., Johnstun, M. L., Dyches, T. T., & Johnstun, M. R. (2006). Using children's books as bibliotherapy for at-risk students: A guide for teachers. *Preventing School Failure: Alternative Education for Children and Youth*, 50(4), 5-10.
- QIZI, X. M. A. (2023). THE IMPORTANCE OF USING FAIRY TALE THERAPY IN THE PRIMARY CLASSES OF A SPECIAL EDUCATIONAL INSTITUTION. Scienceweb academic papers collection.
- Redding, R. E., Herbert, J. D., Forman, E. M., & Gaudiano, B. A. (2008). Popular self-help books for anxiety, depression, and trauma: How scientifically grounded and useful are they?. *Professional Psychology: Research and Practice*, 39(5), 537.
- REYHAN ÇAKMAK, YAKIN DOĞU ÜNv., LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ KLİNİK PSİKOLOJİ Abd, LEFKOŞA 2021,
- Riordan, R. J., & Wilson, L. S. (1989). Bibliotherapy: Does it work?. *Journal of Counseling & Development*, 67(9), 506-508.
- Rosenwald, G. C., & Ochberg, R. L. (1992). Introduction: Life stories, cultural politics, and self-understanding. *Storied lives: The cultural politics of self-understanding*, 1-18.
- Russell, D. H., & Shrodes, C. (1950). Contributions of research in bibliotherapy to the language-arts program. I. *The School Review*, 58(6), 335-342.
- Sharma, D. (2023). Using developmental bibliotherapy design to improve self-management skills of post-graduate students. *Journal of Poetry Therapy*, 36(2), 95-113.
- Silverman, Y. (2004). The story within--myth and fairy tale in therapy. *The arts in psychotherapy*.
- Suvilehto, P., Kerry-Moran, K. J., & Aerila, J. A. (2019). Supporting children's social and emotional growth through developmental bibliotherapy. *Story in children's lives: Contributions of the narrative mode to early childhood development, literacy, and learning*, 299-314.

- Taneri, P. O., Özbek, Ö. Y., Şahin, A., & Akduman, N. (2019). Use of bibliotherapy method to prevent peer bullying. 10th International Conference on Research in Education- ICRE, 20-22 April 2019, Alanya, Turkey.
- Ümit Akçakaya, Kayıp Kendiliğın İzinde - Kahramanın Yolculuğı, İki Nokta Kitabevi, 2021
- Vachkov, I. V. (2016). Fairytale therapy today: determining its boundaries and content. Procedia-Social and Behavioral Sciences, 233, 382-386.
- Vasilyuk F.E. From Psychological Practice to Psychotechnical Theory//Moscow Psychotherapeutic Journal, 1992: 1, II. 15-32. [in Russian].
- Wilson, S., & Thornton, S. (2008). " The Factor that Makes Us More Effective Teachers": Two Pre-Service Primary Teachers' Experience of Bibliotherapy. Mathematics Teacher Education and Development, 9, 21-35.
- YILMAZ m., TEZ DANIŞMANI Prof. Dr. Fatih RUKANCI aNKARA ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ ANABİLİM DALI BİLGİ İLE İYİLEŞME: BİBLİYOTERAPİ, YÜKSEK LİSANS TEZ, ANKARA – 2015)
- Zaccaria, JS ve Musa, HA (1968). Okuma Yoluyla İnsan Gelişimini Kolaylaştırmak: Bibliyoterapinin Öğretme ve Danışmanlıkta Kullanımı . Stipes Yayıncılık Şirketi.
- Zillmann, D. (1988). Mood Management through communication choices. American Behavioural Scientist. 31, 327-340
- Zinkevich-Evstigneeva T.D. Trening po skazkoterapii. [Fairytale therapy workshop]. SPb.: OOO «Rech'», 2006. 176 p. [in Russian]

Tepebaşı Şehit Şükrü Şahin Rehberlik ve Araştırma Merkezi

